

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А   ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

У НУМАРЫ

Чарнобыль працягвае забівач

Дырэктарка дзяржаўнага цэнтра радыяцыйнай мэдыцыны прызнае рост захворваньняў у забруджанай зоне. Старонка 3.

Куды падзелася Ірына Абельская?

Барацьба на версе або тактычны ход? А.Лукашэнка прыняў шэраг кадравых рашэнняў. Старонка 2.

Наш чалавек

Партрэт грамадзяніна-беларусафіла ў люстэрку аптытанняў на сایце «НН». Старонка 5.

Маладафронтайцы: «Жыцьцё ў імя Беларусі»

Незарэгістраваная патрыятычная арганізацыя чацвёрты раз спрабуе ўзаконіцца.

«Няхай непахісныя ідэалы Хрыста стануць для Вас сапраўданою крыніцою натхнення й жыцьця ў імя Беларусі», — гаворыцца ў велікоднай паштоўцы, якую актыўісты незарэгістраванага «Маладога фронту» прынеслі ў панядзелак народным паэтам Беларусі, шэрагу навукоўцаў, грамадзкіх дзеячаў, у рэдакцыі незалежных СМІ.

Паштоўку малявалі і склейвалі дзяў-

чаты, а разносілі юнакі зь ліку тых, супраць каго распачатая крымінальная справа «за дзеянасьць ад імя незарэгістраванай арганізацыі» (арт. 193-1 Крымінальнага кодэксу).

Якраз перад Вялікаднем справа пяці актыўістаў была перададзеная ў суд Савецкага раёну сталіцы.

Працяг на старонцы 2.

Несэзон

Рэпартаж з Нарачы Андрэя Лянкевіча.
Старонка 13.

Люстра дзён: навіны палітыкі, гаспадаркі, культуры. Старонкі 2–5, 12–15.

Баляды пра пятнаццаць марпехаў, або Ў жыцьці не заўсёды ёсьць месца подзвігу. Тыдзень у камэнтары Віталя Тараса.
Старонка 8.

Радаўніца

17 красавіка

Куды падзелася Ірына Абельская?

Барацьба на версе або тактычны ход?
А.Лукашэнка прыняў шэраг кадравых рашэньняў.

Ён даў згоду на прызначэнне Аркадзя Ларыёна – галоўным доктарам Рэспубліканскай больніцы Кіраўніцтва справаў прэзыдэнта. Раней А.Ларыёнаў кіраваў больніцай хуткай дапамогі. Але ж кіраўніком прэзыдэнцкай больніцы, гэтак званай лечкамісіі, дасюль была Ірына Абельская.

Як падае БЕЛТА, «А.Лукашэнка выказаў жорсткую крытыку на адрес Рэспубліканскай больніцы». За што ён крытыкаваў, не паведамляецца. Як і не гаворыцца, калі страціла пасаду былая кіраўніца і дзе яна працуе цяпер.

Назіральнікі пакуль ня маюць досьціц інфармацыі, каб зрабіць высьновы. Гэта можа азначаць як барацьбу на версе нефармальний вортыкаль, так і праста тактычны ход.

За іншай жа аўторкавай адстаўкай праглядаеца ясная тэндэнцыя. Быў вызвалены ад пасады кіраўніка памежных войскаў генэрал-лейтэнант Аляксандар Паўлоўскі (1950 г.н.). Ён зацічаны ў распараджэнні гэтага ведамства «для наступнага звольнення з службы». Ён быў адным з апошніх ураджэнцаў РССР на пасадзе кіраўніка сілавога ведамства. Раней Ерина замяніў Сухарэнка, месца Латышава займае Навыглас.

Замена выхадцяў з РССР на ўраджэнцаў Беларусі атрымала назоў «лініі Шэймана» ў кадравай палітыцы.

Прафэсійнага вайскоўца Паўлоўскага замяніў кіраўнік сіл польскіх пагранічных служб пагранічнага ведамства, гадаванец КДБ палкоўнік Ігар Рачкоўскі.

Барыс Тумар

У НУМАРЫ

гаспадарка

Між Беларусью і Расеяй новая спрэчка	4
Фінансаваныне сельскай гаспадаркі зноў вырасла	4
Цэны на жыльё выраслы на 12,6 %	4
Расеіцы прыгледаюцца да беларускага цэмэнту	4

камэнтары

Віталь Тарас. Баляды пра пятнаццаць марпехаў	8
Павал Севярынец. Юнацтва пераможцаў	10

Барыс Тумар. «Дзіве зоркі» ідэальнай дыктатуры	12

культура

Фільм пра музычных партызанаў	12
Вольскі даў канцэрт у Нью-Ёрку	12
Гілевіччыня юёмка толькі за верш на съмерць Сталіна ..	12
«У вашым пад'яздзе жыве чалавек, у якога ні сораму ні сумлення»...	14

аб усім патроху

«У нашым пад'яздзе жыве чалавек, у якога ні сораму ні сумлення»...	14

Маладафронтавцы: «Жыцьцё ў імя Беларусі»

Працяг са старонкі I.

Як расказаў БелаПАН адзін з фігурантаў спраўы Барыс Гарэцкі, аб перадачы справы ў суд абвінавачаным паведаміў съледчы Сяргей Грахоўскі. На працягу 15 дзён суд павінен або вызначыцца з датай разбору, або накіраваць справу на даследаванье.

Акрамя Б.Гарэцкага, перад судом паўстануць Настася Палажанка, Аляксей Янушэўскі, Аллег Корбан і Зыміцер Хведарук. Усім ім ад 16 да 22 гадоў.

Юнакі мяркуюць, што

суд можа адбыцца ўжо ў красавіку, да «Чарнобыльскага шляху». У аўторак маральную падтрымку юнакам выказалі паслы Эўрасаюзу. Сустрэча зь імі адбылася з удзелам Мілінкевіча.

Юнакам пагражае турэмнае зняволенне. Праваабаронцы параўноўваюць будучы суд з савецкімі працэсамі 30—40-х гадоў, бо аналагічнага крымінальнага артыкулу сёньня няма больш ні ў адной краіне Эўропы, акрамя Турцыі.

Тым часам моладзь з патрыятычнай арганізацыі рыхтуеца чарговы раз падаць дакумэнты на

рэгістрацыю арганізацыі. «Я думаю, што да канца тыдня мы дакумэнты ў Мін'юст падамо», — сказаў Б.Гарэцкі.

Чатыры ранейшыя спробы зарэгістраваць арганізацыю ня мелі посьпеху.

Варта зазначыць, што на падставе таго ж артыкулу за ўдзел у той жа арганізацыі Зыміцер Дашкевіч быў засуджаны на паўтара году.

Цяпер «Міжнародная амністыя» праводзіць у розных краінах кампанію «10 000 папяровых журнаўлікаў для Дашкевіча». За вясну актыўісты «Міжнароднай амністыі» маюць намер даслаць тыся-

чи жураўлікаў міністру ўнутраных спраў Беларусі, патрабуючы вызваліць юнака. Паводле японскай легенды, калі скласці тысячу журнаўлікаў арыгамі, споўніцца самае запаветнае жаданье.

«Сёньня нашае жаданье, каб у Беларусі была адноўлена свабода вызканьня, каб выйшлі на волю тыя, хто быў затрыманы за свабоднае і мірнае вызканьне сваіх поглядаў. Найперш мы заклікаем улады Беларусі вызваліць моладзевага актыўіста Зымітра Дашкевіча», — гаворыцца ў заяве праваабарончай арганізацыі.

Мікола Бугай

Чарнобыль працягвае забіваць

Першы раз за доўгі час дзяржайны работнік парушыў маўчанье на тэму здароўя жыхароў чарнобыльскіх тэрыторый.

«Сярод ліквідатораў, эвакуянага насељніцтва ёй тых, хто працягвае жыць на тэрыторыі з узроўнем забруджвання, вышэйшым за 15 кіоры, адзначаецца статыстычна даставерны рост захворванняў сардечна-сасудзістай сістэмы, галаўнога мозгу, анкалягічных праблемаў і, як ні дзўюна, хваробаў органаў зроку, у прыватнасці катарактаў», — заявіла ў інтэрв’ю «Народнай газеце» Элеанора Капітонава, доктар мэдыцынскіх навук, дырэктарка Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтра радыяцыйнай мэдыцыны і экалёгіі чалавека. — Падобныя тэндэнцыі характарызуюцца сёняня ня толькі для Беларусі, але й для Расеі ды Украіны, — сказала яна. — Анкалягічныя захворванні ў цэлым па Беларусі растуць таксама, як і ў іншых краінах Еўропы. Што датычыць падзялінага насельніцтва, дык ў гэтай групе рост анказахворванняў апераджальны, што й дазваляе навукоўцам звязаць захворванні з радыяцыйнымі фактарамі».

Аднак, засыцерагаецца Капітонава, сабраных звестак на досыць, каб пэўна казаць, што тое насельніцтва стала часцей

хварэць на рак пасыля аварыі на ЧАЭС.

Пасыля таго як А.Лукашэнка згарнуў праграму вываду чарнобыльскіх тэрыторый з зоне рызыкі ўсім, хто жадае, навукоўцы і мэдыкі захоўвалі маўчанье на тэму стану здароўя жыхароў чарнобыльскіх тэрыторый. Асабліва настрашыла навуковую супольнасць зняволенне прафэсара Бандажэўскага — лідэра ў даследаваннях уплыву радыяціі на арганізм (яго асуздлі за хабар, ён выйшаў з турмы хворым чалавекам і пакінуў Беларусь). Высновы Бандажэўскага практычна спадалі з тым, што цяпер кажа Э.Капітонава.

Пасыля 1996 г. урад Лукашэнкі зімні ў стратэгію змагання з наступствамі аварыі. Галоўным стала забесьпечыць жыццядзейнасць людзей на забруджаных тэрыторыях. Людзей сталі заахвачваць заставацца. Жыхарам зоны факультатыўнага адсялення стала цікка знайсці варыянт для пераезду. Характэрна: нават Дзяржкамчарнобыль быў ператвораны ў дэпартамэнт у складзе Міністэрства па надзвычайных ситуаціях.

Грамадзкія актыўісты даўно білі трывогу наконт відавочнага росту захворванняў на чарнобыльскіх тэрыторыйах, аднак ня мелі статыстычнага падмацавання для сваіх назіральніяў.

Признаныне Капітонавай ставіць пад пытаныне чарнобыльскую стратэгію ўладаў за апошнія дзесяць гадоў. У дэмакратычнай краіне такая заява выклікала б публічную дыскусію наконт эфектыўнасці дзяржаўнай палітыкі ў гэтай сферы.

Мікола Бугай

Лукашэнка на Вялікдзень гаварыў пра пагрозы

«Той магутны ўдар, які быў нанесены з Усходу па беларускай эканоміцы, намі пераадолены на працягу першага кварталу», — аб гэтым заяўлю 8 красавіка Аляксандар Лукашэнка ў час велікоднай службы ў Свята-Духавым саборы. Мы не павінны зрабіць раскол між «Беларусью і Расеяй», — падкрэсліў Лукашэнка. «У нас хапае пагроз, і супраць гэтых пагроз мы заўсёды ў гісторыі былі разам і заўсёды будзем разам», — дадаў ён. Як растлумачыў кіраўнік дзяржавы, «не праішло двух месяцаў, як мы адчулі гэтыя пагрозы».

Лукашэнка падарыў карціну, а Філарэт падзякаваў

за стабільнасць

А.Лукашэнка на Вялікдзень перадаў у дар Свята-Духаваму сабору карціну «Верхні горад». Уладыка Філарэт падзякаваў беларускаму лідэру за ўвагу. «Работа царквы на карысць грамадзтва ідзе добра, дзякуючы стабільнасці ў краіне», — заяўлю Філарэт.

Паводле БЕЛТА

Пераходную Канстытуцыю прапануюць на кантроль

Нацыянальны камітэт Аб'яднаных дэмакратычных сілаў прыняў зварот да старшыні Парламэнцкай асамбліі Рады Еўропы Рэнэ ван дэр Ліндэн з просьбай ініцыяваць разгляд праекту «Малой Канстытуцыі» на Вэнэцыянскай камісіі. Дакументы перададуць

лідэры дэмакратычных сілаў Аляксандар Мілінкевіч і Анатоль Лябедзька. Яны запрошаны 17 красавіка на слуханні «Беларусь: стратэгія для дэмакратызацыі», што пройдзе падчас веснавой сесіі ПАРЭ. «Малая Канстытуцыя» — гэта праект Асноўнага закону Беларусі на пераходны перыяд, распрацаваны камісіяй на чале з Мечаславам Грыбам і Міхаілам Паствуходом.

Віка не падлягае ўдачкаванню

Віка Мароз не падлягае міжнароднаму ўдачкаванню. Пра гэта 5 красавіка заяўвіла дырэктарка Нацыянальнага цэнтра ўдачкавання Міністэрства адукацыі Натальля Пасьпелава.

Маці Севярынца звалініча з працы

Таціяну Севярынцу — маці Паўла Севярынца — звалініча з працы ў сяродній школе №40 г. Віцебску, дзе яна многія гады выкладала расейскую мову і літаратуру. Начальнік Першамайскага раёна Віцебску Ўладзімер Шлома заяўляе, што жанчына самавольнаышла ў адпачынак за свой кошт. Жанчына ж кажа, што напярэдадні ён сам дазволіў ёй не выходзіць на працу цягам некалькіх дзён. Яна ў канцы сакавіка на некалькі дзён выїжджала ў Варшаву для ўдзелу ў сэмінары «Дзеці ў сістэме адукацыі», арганізаваным Варшаўскім цэнтрам школьнай працы. Таціяна Севярынец таксама наведала ў Варшаве магілу свайго дзеда, праваслаўнага святара.

Між Беларусью і Расей новая спрэчка

Энергетичны канфлікт паміж Расеяй і Беларусью стаў перашкодай на шляху фармавання Мытнага саюзу.

Як стала вядома расейскай газэце «Коммерсантъ» з пратаколу рознагалосісця паміж Расеяй, Казахстанам і Беларусью, беларускі бок патрабуе ўзгадняць з усімі ўдзельнікамі саюзу, які ствараеца ў рамках ЭурАЗ-ЭС, стаўкі ўсіх экспартных

мытаў. Расея выступае катэгарычна супраць, а Казахстан пратапоўвае стварыць сыпіс «адчувальных» тавараў, па якіх пошліны ў рамках саюзу ўсё ж мяркуеца ўзгадняць.

Гэта вынік чацвёртага паседжання Рады па фінансава-еканамічнай палітыцы краін-удзельніц Эуразійскай эканамічнай супольнасці (ЭурАЗЭС), што прыйшло ў Казані ў пятніцу. Са словаў генэральнага сакратара ЭурАЗЭС Рыгора Рашоты, падрыхтаваны пакет з 24 дакументаў, прынятыце

якіх дазволіць сфермаваць саюз. Але наконт 8 з 24 праектаў маюцца прынцыпавыя рознагалосісці.

Абвясціўшы свае патрабаваныні, Беларусь спрабуе пазбавіцца ад экспартнай пошліны на нафту, што пастаўляеца ў Беларусь.

Зыход спрэчкі можна будзе прагнаваць ужо празь дзесяць дзён падчас паседжанняў ЭурАЗЭС на ўзроўні кіраўнікоў урадаў, якое пройдзе ў Астане 18 красавіка, піша «Коммерсантъ».

МБ

Цэны на жытло выраслы на 12,6%

За сакавік сярэдняя цана прапановыя кватэраў у Менску вырасла на \$192 — да \$1712 за кв.м, піша сайт продажу нерухомасці Realt.by. Найхутчэй расылі цэны на трох- (13,6%) і чатырохпакаёўкі (13,7%).

Расейцы прыглядаюцца да беларускага цэмэнту

Расейскі фінансава-прамысловы саюз «Сібканкорд» мае ўзяць удзел у прыватызацыі цэмэнтавай галіны ў Беларусі. Паўдзельнічаць у прыватызацыі «Сібканкорду» пропланаваў губэрнатар Кемераўскай вобласці Аман Тулеев, вядомы прыязнымі адносінамі з А.Лукашэнкам.

МБ, Сямён Печанко

Фінансаванье сельской гаспадаркі зноў вырасла

На мінульым тыдні Міністэрства фінансаў зদзейсніла маштабнае фінансаванье пасяўных работ. Гэта спрэвакавала рэзкае павелічэнне аб'ёму рэурсаў у банкаўскай систэме краіны. Адначасова адбылося падзеньне ставак на рынку міжбанкаўскіх крэдытаў у нацыянальнай валюце. Гэтае падзеньне пераўзышло леташні ўзровень, што сведчыць пра магчымае істотнае павелічэнне субсідыяванья сельской гаспадаркі ў параўнанні з мінульым годам. Летасць сродкі, атрыманыя сельской гаспадаркай (каля 15,2 трлн руб.), паруналіся з коштам вырабленай прадукцыі (15,1 трлн руб.).

Рынтуецца візит місіі МВФ у Беларусь

З 23 траўня па 4 чэрвень прадстаўнікі Міжнароднага валютнага фонду будуть знаёміцца з макраеканамічнай палітыкай нашай краіны. Візит місіі МВФ ў Беларусь адбудзеца ў рамках штогадовых інспектыяў у краінах-удзельніцах. Па выніках азнямлення будзе падрыхтаваная справа здача.

СП

ЭГУ аб'явіў аб пачатку прыёму ў магістратуру

Эўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт аб'явіў аб пачатку набору студэнтаў на сем праграм магістарскай падрыхтоўкі.

Як паведаміла БелаПАН спэцыяліст аддзелу грамадзкіх і замежных сувязяў ЭГУ Кацярына Радзько, у 2007 годзе ўніверсітэт бярэ студэнтаў на наступныя магістарскія праграмы: «Сацыяльная тэорыя і палітычная філязофія», «Культурная даследаваніні», «Міжнароднае права і эўрапейскае права», «Эўрапейская даследаваніні», «Дэмакратыя і грамадзянская супольнасць», «Ахова і інтэрпрэтация культурнага спадчыны» і «Параўнальная гісторыя краін». Паўночна-Усходнія Эўропы». Тэрмін навучанья ў магістратуры — два гады. Форма навучанья — вочная, прадугледжвае чатыры-пяць двухтыднёвых сесій у навучальным годзе ў Літве і работу ў фармаце дыстанцыйнага навучанья ў пэрыяды паміж сесіямі.

Навучанье грамадзян і пастаянных рэзыдэнтаў Беларусі на ўсіх магістарскіх праграмах ажыццяўляеца за кошт сродкаў грантадаў-

ца студэнты выпускных курсаў беларускіх ВНУ для не-фармальнага навучанья ў магістратуры. Атрымаўшы беларускі дыплём аб вышэйшай адукацыі, слухачы магістратуры па праграме не-фармальнага навучанья могуць быць пераведзены ў статус паўнавартасных студэнтаў і залічаны на другі курс магістарскіх праграм.

Дакументы спаборнікаў прымаюцца ў два патоکі ў электронным фарме, праз сайт ЭГУ ehu-international.org; у першым патоку — да 30 чэрвеня 2007 году, у другім патоку (на астатнія месцы) — да 5 верасня 2007 году ўключна.

Пачатак навучальнага году — 1 кастрычніка 2007 году.

Нагадаем: пасля закрыцця ў Беларусі ў 2004 годзе ЭГУ аднавіў сваю дзеянісць у Вільні і ў лютым 2006 году атрымаў афіцыйны статус літоўскай ВНУ.

Тацьцяна
Дарашчонак,
БелаПАН

У ЭГУ таксама прымаюц-

Наш чалавек

Партрэт грамадзяніна—беларусафіла ў лютэрку аптытаньня на сайце «Нашай Ніві».

Для многіх з нас зрабілася завядзенкай пачынаць блуканьне ў сеціве з сайту www.nn.by. Хтосьці, стомлены, вяртаеца з працы дадому і ўключчае камптар у чаканыні чарговых наўінай ад «газэты сваёй душы». Іншы, наадварот, цішком ад шэфа пачынае з сайту «НН» свой працоўны дзень. Хто мы — людзі па той бок манітораў, якія сустракаюцца позіркамі на сайце «НН»? Якія мы? Што мы любім, а што не трываем? Чым жывём? Адказ — у выніках аптытаньня, якія ўжо больш за паўгады (ад верасня 2006 да сакавіка 2007) ладзяцца на сайце «НН». Прааналізаваўшы іх, мы атрымаем агульны партрэт «нашага чалавека».

Пра сябе

«Наш чалавек» жыве найчасцей у сталіцы Беларусі ці ў яе ваколіцах (49%). А калі ня там, дык у Варшаве, Парыжы ці Бэрліне. Другая па велічыні група чытчоў сайту «НН» — жыхары іншых ўсходнепольскіх краінаў. Рэгіёны значна адстаюць, пры гэтым поўдзень Беларусі менш беларусізаваны за поўнач. Зрэшты, гэтыя лічбы адрозніваюцца нязначна.

Статыстыка съведчыць пра тое, што «нашыя людзі» — амбітныя ды здольныя. Яны шукаюць самарэалізацыі ў сталіцы ці за мяжой. У правінцыі ім значна цяжэй знайсьці сваё месца ў жыцці. Вялікі пракцэнт чытчоў у Эўропе — съведчаныне таго, што «ўчечка мазгой» ідзе, аднак тыя «мазгі» думаюць пра Беларусь і, магчыма, для Беларусі. У Расею «нашыя людзі» ня надта імкнуща.

Найперш чытчы «НН» — маладыя, актыўныя людзі. Самыя вялікія групы — ад 18 да 27 гадоў (44%) і ад 28 да 40 гадоў (29%). Прыкладна палова з іх — вернікі-хрысьціяне, якія наведваюць храмы (найперш — праваслаўныя). Даволі вялікі пракцэнт, як на ўсходнепольскі стандарт.

Чалавекам 2006 году чытчы зъ

вялікім адрывам прызналі «чалавека Плошчы» — удзельніка сакавіцкіх пратэстуў. Узгадваючы рэдакцыйны аблеркаванын, разумееш, што ў гэтым думка чытчоў супала зь меркаваньнем «НН». «Нашия людзі» могуць калектывна рабіць выбар на карысць вартасцяў ды фэноменаў, аддаючы ім перавагу перад канкрэтнымі асобамі (той жа Мілінкевіч наўбраў 19,6%). Інакш кажучы, «наш чалавек» здольны да аналізу, абстрагаванын ды крытычнага погляду на сябе самога.

Пра будучыню

Прыкладна палова аўдыторыі «НН» прагнавала, што на Дзень Волі ў Менску выйдзе больш за 10 тыс. чалавек. Выснова: мы верым, што нас шмат, і мы ў гэтым не памыляемся.

Удзельнічачы у Дні Волі зьбіралася большасць актыўных наведнікаў сайту — 67,9% плянавалі пайсьці на мітынг, 17,5% зьбіраліся сачыць за падзеямі ў інтэрнэце. Ня варта запісваць тыя 17,5% у шэрагі пасіўных баязліўцаў — насамрэч, яны складаюць магутны інфармацыйны рэсурс, які дапамагае арганізоўваць акцыі пратэсту, даносіць інфармацыю пра падзеі ў замежжа.

«Наш чалавек» ня любіць сенчыць ды перакладаць на некага адказніцу за няўдачы. Апошні Дзень Волі ўдалым лічаць амаль 60% наведнікаў сайту. То бок мы робім сабе съята самі, не ўскладаючы вялікіх чаканьняў на палітычных арганізатараду.

«Наш чалавек» — аптыміст і ў нечым нават авантuryст. 37,8% наведнікаў сайту лічаць, што палітычныя перамены ў Беларусі могуць адбыцца ў любы момант. Яшчэ 16% чакаюць пераменаў у бліжэйшы год. Падаецца, што прыход пераменаў гэтыя людзі звязваюць найперш з уласнымі выслікамі.

Аптытаныні «НН» съведчыць: незалежнае грамадзтва адолела пасыльэр-фэрэндумную дэпрэсію другой паловы 90-ых і палітычную апатыю пачатку 2000-ых.

**Вынікі аптытаньня
(у парадку правядзення:
апошня — на пачатку)**

палітыка

**Калі, па-Вашаму, у Беларусі
адбудуцца палітычныя
перамены? 349**

У бліжэйшы год 56 **16.0%**
У 2011 годзе 55 **15.8%**
У 2016 годзе 23 **6.6%**
гадоў праз 20 43 **12.3%**
могуць у кожны момант 132 **37.8%**
ніколі 40 **11.5%**

**Ці Вы лічыце Дзень Волі 2007
удалым? 487**

Так 289 **59.3%**
Не 163 **33.5%**
Канцэрт у аэрапорце быў супэр 35 **7.2%**

**Колькі чалавек зъбярэцца
у Менску на Дзень Волі? 380**

Да 3 тыс. 52 **13.7%**
Да 5 тыс. 32 **8.4%**
Да 10 тыс. 58 **15.3%**
Больш за 10 тыс. 157 **41.3%**
Няважна, абы папрыходзілі 81 **21.3%**

**Ці пойдзеце Вы
на маніфэстацию 25 Сакавіка?
486**

Так 330 **67.9%**
Не 29 **6.0%**
Яшчэ ня вызначыўся 42 **8.6%**
Буду сачыць он-лайн 85 **17.5%**

**Чырвона-зялёны съяг у
постлukaшэнкаўскай Беларусі 439**

Саступіць месца бел-чырвона-белому 288 **65.6%**
Застанеца дзяржаўным 32 **7.3%**
Будзе ўжыванца нароўні з дзяржаўным бел-чырвона-белым 9 **2.1%**
Стане съягам апазыцыі 34 **7.7%**
Будзе забаронены 76 **17.3%**

**Як Вы ставіцесь да рашэння
Мілінкевіча адмовіцца ад
удзелу ў Кангрэсе
дэмакратычных сілай? 294**

Правільна зрабіў 258 **87.8%**
Няправільна зрабіў 36 **12.2%**

**Як вы ставіцесь да ліста
Мілінкевіча Лукашэнку? 383**

Правільна зрабіў Мілінкевіч 279 **72.8%**
Няправільна зрабіў 104 **27.2%**

Наш чалавек

Працяг са старонкі 5.

Пра палітыку

Прыхільнікаў сучаснага рэжыму сярод чытачоў сайту «НН» — няшмат, усяго некалькі працэнтаў. Гэта нават меней, чым прыкалістаў-акціябратоў, якіх сярод нас набралося ажно 5,2%. Анархістаў сярод чытачоў «НН» — 8%, лібералаў — 11,5%, людзей левых поглядаў (камуністай ды сацыял-дэмакратаў) — 12,2%. Правых ды кансерватораў болей — без мала 20%, а найвялічшая група чытачоў (каля 30%) залічвае сябе да нацыяналістаў. Здаровая рэакцыя сумленнага грамадзяніна на нацыянальны прыгнёт і агресіўную русіфікацыю.

На падставе гэтых звестак можна зрабіць высьнову, што выразная большасць «наших людзей» знаходзіцца ў правай частцы палітычнага спектру. Але ці цалкам слушна такая думка? Заўважце, што «нацыяналісты» могуць быць і левымі, і правымі, і цэнтральнымі, прычым левых нацыяналістаў у сёньняшнім съвеце нямала.

Хутчэй за ёсё, тыя, хто пазначыў сябе як «нацыяналіста», мелі на ўвазе ня вузкі, а шырокі сэнс гэтага слова. Фактычна, гэта тыя, хто не адносіць сябе да нейкай пэўнай палітычнай плыні накшталт правых ці левых, лібералаў ці анархістаў. Гэта тая самая «трэцяя сіла», падыход да якой апантана шукаюць апазыцыйныя палітыкі, гэта тыя абстрактныя «прыхільнікі пераменаў», пра якіх так шмат кажуць. Называючы сябе нацыяналістамі, яны съвярджуюць: «Мы — за Беларусь, а не за правых ці левых» (выраз «за Беларусь» у гэтым выпадку варта ўспрымаць без налёту ідеалагічнай цывілі). «Наш чалавек» глядзіць на ёсё з беларускай пэрспэктыўы, і таму экзатычным пражэктом накшталт «дэмакратычнага» яднання з Расеяй наканавана заставацца на маргінальных пазыцыях.

Пра апазыцыю

65,6% «наших людзей» лічаць, што постлужашэнкаўская Беларусь будзе пад бел-чырвона-белым съцягам.

Яшчэ 17,3% абрали радыкальны варыянт — забараніць чырвона-зялёны съцяг. То бок мы настроеныя рашуча, але не занадта радыкальна.

А вось да каго мы настроеныя радыкальна, дык гэта да «прафэсійнай апазыцыі». Ажно 87,8% падтрымалі ў пераломны момант рашэнніе Аляксандра Мілінкевіча ня ўдзельнічаць у Кангрэсе дэмакратычных сілаў. Не намногім меней — 72,8% — станоўча ацанілі ідэю Мілінкевіча звярнуцца зь лістом да Лукашэнкі. Гэта кажа пра падтрымку ідзі адзінага лідэра, ча-каныне ад яго рашучых, арыгінальных і незалежных кроکаў. І — непрыніцьце «шляхецкай анархіі».

Рашэнніе Мілінкевіча перадаць прэмію Сахарава на падтрымку рэпрэсаваных падтрымалі найбольш — 27,7%. Другой па папулярнасці была ідэя, што Мілінкевіч мусіў быў пакінуць гроши сабе на жыццё, «каб свабодна займацца палітыкай і ня мець патрэбы ў спонсарах» (19,7%). Фактычна, значная частка незалежнага грамадзтва не баіцца дазволіць яму распараўджацца грашыма для сваіх мэтаў — для палітыка гэта, бадай, адна з найвышэйшых праяваў даверу.

Пра рэжым ды Расею

На пытанніне «Як адкажа беларуская адміністрацыя на прапановы Эўразіязу?», 2% адказалі «прыме», а 26,7% — «к чорту пашле». Астатнія (то бок пераважная большасць) лічаць, што адміністрацыя будзе нейкім чынам ухіліста лавіраваць — адмоўчавацца, рабіць выгляд ці чакаць цэнаў на газ. Людзі адчуваюць, што рэжым пачувасціца на надта камфортна і спрабуе балінсаваць.

Большасць ня верыць, што расейска-беларускі канфлікт будзе мець нейкія сур'ёзныя наступствы — ці то для нацыі, ці то для рэжыму. 33,9% лічаць, што нічога ня зменіцца, апрача хіба камунальных коштав, а яшчэ 23,5% заўважаюць, што «воўк ваўка нідзе яшчэ ня зьеў» — то бок Лукашэнка з Пуціным неяк дамовяцца. Ацэньваючы прычыны канфлікту з Расеяй, чытачы адзінны ў думцы. На пытанніне «Хто мае рацыю і хто вінаваты ў беларуска-расейскім крыйзісе?»

Як па-Вашаму, хто выйграў у выніку нафтавага канфлікту? 155

Беларусь 38 **24.5%**

Расея 54 **34.8%**

Нафтавыя канцэрны 21 **13.5%**

Прайграў ўсе 42 **27.1%**

Ці ўхваляеце Вы рашэнне

А.Лукашэнкі прадаць

«Белтрансгаз» «Газпрому»? 314

Так 26 **8.3%**

Не 256 **81.5%**

Іншага выйсьця не было 26 **8.3%**

Чым больш у нас усяго саюзнага, тым лепш 6 **1.9%**

Як мусіў распараўдзіцца прэміяй імя Сахарава А.Мілінкевіч? 137

Ахвяраваць незалежным СМІ 11 **8.0%**

Пакінуць сабе на жыццё, каб свабодна займацца палітыкай і ня мець патрэбы ў спонсарах 27 **19.7%**

На дапамогу рэпрэсаваным і сем'ям палітвязняў 38 **27.7%**

На выданні беларускіх кніг і музыкі 22 **16.1%**

На ўсталяванні помніка Вітауту

Вялікаму ў Горадні 8 **5.8%**

На дзейнасць Аб'яднаных

дэмакратычных сілаў 9 **6.6%**

Аддаць дзяцям-сіротам 10 **7.3%**

Здаць У Камітэт па гуманітарнай дапамозе

пры презыдэнту і пакаяцца 12 **8.8%**

Хто Вы па палітычных поглядах, чытак? 286

чалавек левых поглядаў 19 **6.6%**

сацыял-дэмакрат 12 **4.2%**

камуніст 4 **1.4%**

анархіст 23 **8.0%**

чалавек правых поглядаў 37 **12.9%**

кансерватор 18 **6.3%**

хрысціянскі дэмакрат 38 **13.3%**

ліберал 33 **11.5%**

нацыяналіст 84 **29.4%**

старонік дзействујушчай власці 3 **1.0%**

акціяронак 15 **5.2%**

Мэрам Варшавы стала жанчына. А хто стане першай жанчынай-мэрам Менску? 123

Тацяна Сулімава 12 **9.8%**

Лідзія Ярмошына 29 **23.6%**

Зінаіда Бандарэнка 23 **18.7%**

Кацярына Карстэн 3 **2.4%**

Іна Кулей 47 **38.2%**

Анжаліка Агурбаш 9 **7.3%**

Як адкажа беларуская адміністрацыя на прапановы Эўрасаюзу? 187

Прыме 4 **2.1%**

Прамаўчыць 48 **25.7%**

Зробіць выгляд 36 **19.3%**

К чорту пашле 50 **26.7%**

Дачакаецца цэнаў на газ 49 **26.2%**

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

А самы малады чытач «Нашай Нівы» жыве ў Горадні. Здымак зроблены падчас гарадзенскай сустрэчы рэдактараў «НН» з чытачамі ў сакавіку 2007.

67,7% адказалі, што заганним быў сам курс на інтэграцыю з Расеяй. Гэта зноў съведчыць пра тое, што «наш чалавек» здольны паглядзець на проблему больш шырока, абстрагаваўшыся ад дэталяў. І ён не чакае, што Расея хоць калі спыніць падтрымку гэтага праразейскага рэжыму.

А ўдыторыя так і ня вызначылася з дакладным адказам пра тое, хто найбольш выйграў ці прайграў у выніку нафтавага канфлікту. Мы адчуваєм, што цяпер нешта адбываецца, нешта зъмяняецца, але ня можам дакладна зразумець што, і да чаго гэта прывядзе. Адсутнасць дакладнага адказу кажа пра тое, што ў «стабільнай» Беларусі зявілася доўгачаканая непрадказальнасць, якая дас прастору для манэўру і нестандартных крокуяў.

Абсалютная большасць не падтрымлівае рашэння Лукашэнкі аддаць «Белтрансгаз» «Газпрому» — 81,5%. Гэтую лічбу трэба ўлічваць найперш не Лукашэнку, а дэмакратам, якія сутыкнуцца з патрэбай карынтыльных эканамічных рэформаў.

Чым скончыцца расейскі нафтагазавы шантаж? 183

Нічым, толькі цана на газ вырасце, і камунальныя плацяжы 62 **33.9%**

Ціхай капітуляцыяй і продажам «Белтрансгазу» па «ўзаемавыгаднай рынковай цане» 52 **28.4%**

Скасаваннем дамовы пра «саюzonную дзяржаву» 6 **3.3%**

Пераарыентацыяй Беларусі на Захад 4 **2.2%**

Расея навяжа аднайную валюту, і залежнасць Беларусі ад Расеі ўзмацніцца 16 **8.7%**

Воўк ваўка нідзе яшчэ ня зьеў 43 **23.5%**

Хто мае рацыю і хто вінаваты ў беларуска-расейскім крызісе? 371

Вінаватая Расея: хоча падпрадкавач Беларусь 66 **17.8%**

Вінаватая Беларусь: хоча эксплюатача Расею 17 **4.6%**

Вінаваты той, хто нажываецца на рээкспарце нафты 29 **7.8%**

Вінаватыя ворагі славянскіх народаў 8 **2.2%**

Заганны быў сам курс на інтэграцыю з Расеяй 251 **67.7%**

рэлігія

А Вы ці пойдзеце ў царкву на Вялікдзень? 142

Так 62 **43.7%**

Не 66 **46.5%**

Пайшоў бы, ды няма маёй царквы побач 14 **9.9%**

Хто Вы паводле веравызнання, чытач? 327

Праваслаўны 124 **37.9%**

Каталік 68 **20.8%**

Грэка-каталік (уніят) 28 **8.6%**

Пратэстант 24 **7.3%**

Мусульманін 5 **1.5%**

Іудэй 1 **0.3%**

Паганец 0

Я ў Бога веру, але ні да якой канфесіі не належу 36 **11.0%**

Я ў Бога ня веру 30 **9.2%**

Ды інтэрнаут я! 11 **3.4%**

ШТОДЗЁННАСЦЬ

Які падарунак Вы зрабілі каханай на 8 Сакавіка? 356

Кветкі 61 **17.1%**

Парфуму 38 **10.7%**

Золата, каштоўныя камяні 8 **2.2%**

Паход у рэстаран 5 **1.4%**

Я сам найлепшы падарунак 32 **9.0%**

У мяне няма каханай 63 **17.7%**

Кнігу сэрыі «Кнігарня «Наша Ніва» 12 **3.4%**

Я дзеянь Клары Цэткін за сувята не прызнаю 137 **38.5%**

Балядা пра пятнаццаць

У жыцьці не заўсёды ёсьць месца подзьвігу. Піша Віталь Тарас.

Гісторыя зь пятнаццаццю брытанскімі марпехамі, захопленымі ў палон іранскімі памежнікамі ў Ірэсідзкай затоцы, скончылася на зьдзіўленні хутка і даволі нечакана. Прэзыдэнт Ірану Мухамэд Ахмадынэджад зрабіў, як ён сам сказаў, велікодны падарунак Англіі, вызваліўшы маракоў з палону. 14 маракоў і адна марачка — Фэй Тэрні — вярнуліся дамоў, дзе змаглі пабачыцца са сваімі сем'ямі, якія былі гэтым фактам безъмежна ўзрадаваныя.

Уся Англія і нават, без перабольшвання, увесь сьвет уздыхнулі з палёгтай. Вайна, заплянаваная расейскім генштабам і яго начальнікам Балеўскім на раницу 6 красавіка, не адбылася. Спадзвесы расейскіх палітстратэгіяў на тое, што цэны на нафту ў выніку ўзброенага канфлікту ўздымуцца да завоблачных вышыняў, а Злучаныя Штаты ўцягнуцца ў чарговую непрыемнасць — іранскі генэрал, унесены рэзалюцыяй Рады бясьпекі ААН у сьпіс невыязных, правёў перамовы ў Москве ды яшчэ потым публічна пра гэта паведаміў.

Але гаворка ціпер не пра стратэгію Крамля. І не пра Тоні Блэра. І не пра

Паводзіны брытанцаў у іранскім палоне былі нармальнымі. Ненармальная, калі паслья съмерці 11 беларускіх лётчыкаў праводзіцца шоў у аэрапорце.

Ахмадынэджада, які выглядаў з гледзішча іранцаў як сапраўдны герой — ён і Брытанію зь яе флотам паставіў на месца, і сілавога разъвіцця падзеяў не дапусціў, дый павёў сябе як гуманны чалавек, асабіста падараўшы палонным ангельцам сувеніры й слодычы на разьвітаньне.

Гаворка пра тых самых брытанскіх марехаў — сымпатычных хлопцаў. А калі дакладней — пра тое, чаго чакалі ад іх мэды і чаго яны ад іх хочуць

Брытанскія марпехі ў іранскіх касцюмах.

ципер.

Калі гаварыць яшчэ больш дакладна, размова тычыцца, найперш, расейскамоўных СМІ (у тым ліку і беларускіх, зразумела). Бо відэакадры з марпехамі ля марской мапы, якія прызнавалі «факт перасячэння» іранскай мяжы, зь лістамі Фэй Тэрні, дзе яна ўхваляе дзеяньні іранскага кіраўніцтва, з адпачынкам маракоў за шахматамі і тэлевізарам — гэтыя іранскія кадры круцілі па ўсіх галоўных інфармацыйных каналах бясконную колькасць разоў. І цана гэтым «прызнанням» была адразу ўсім зразумелая. Прэс-канфэрэнцыя дэсанктнікаў па вяртанні на радзіму, падчас якой яны распавялі пра псыхалагічны ціск і пагрозы з боку іранцаў, толькі пацвердзіла здагадкі брытанскіх палітыкаў, журналістаў і звычайных падданых яе вялікасці.

Але самы распаўсюджаны матыў расейскамоўных камэнтароў — непрыхаваная іронія, нават сарказм.

Маўляў — знайшлі герояў. Як жа яны так па-дурному праваронілі іранскіх памежнікаў? Чаму так лёгка здаліся ў палон? Чаму прамаўлялі тое, што ад іх хацелі іранцы? Псыхалагічны ціск — так. Але ж не катаўаны. Нікога не забілі, нават не зьбівалі.

Трэба прызнаць, што дазвол

брыйтанскага міністэрства абароны пятнаццаці марпехам прадаваць свае расказы пра палон брытанскім выданням за немаленькія грошы (Тэрні ўжо атрымала за свой успамін у The Sun 100 тысяч фунтаў) дае падставу для крытыкі. Жаўнеры, якія былі парапенены ў Іраку і Аўганістане, альбо сваікі загіблых такіх грошай не атрымлівалі. Магчыма, ангельскае міністэрства абароны такім чынам хоча, так бы

спадзвесы Расеі, што ЗША ўцягнуцца ў чарговую вайну, а цэны на нафту ўздымуцца да завоблачных вышыняў, ня спрайдзіліся.

мовіць, адкупіцца за правал, у выніку якога маракі трапілі ў палон амаль на два тыдні, камітэнтаваць іх маральныя страты.

Але ёсьць ва ўсім гэтым другі бок справы, які ня мае ніякага дачыненія да брытанскага войска й флёту. А мае ён дачыненіе да савецкага войска, савецкіх нораваў і ціперашніх расейскіх імпэрыскіх комплексаў. Пры Сталіне мільёны людзей, якія патрапілі ў палон да гітлерцаў, былі аўтаматычна

марпехаў

залічаныя ў здраднікі радзімы. Тых, каму ўдалося збегчы зь немецкага палону, нярэдка чакаў савецкі лягер, а то і расстрэл.

Ды што казаць пра палонных другой усясьветнай вайны, калі ў наш час у Расеі амаль штодня заканчваюць жыцьцё самагубствам з-за дзедаўшчыны, трапляюць пад кулі саслужыўцаў, тонуть у падлодках, гінуць у пажарах расейскія жаўнеры. Жыцьцё чалавека, а тым больш чалавека ў вайсковай форме, ніколі не каштавала й капейкі. Не каштую, выглядае, й цяпер.

Так што іронію наконт брытанскіх марпехаў варту было б паберагчы для іншых выпадкаў. Напэўна, Фэй Тэрні, якую, паводле яе словаў, трymалі ў ізяляцыі ў маленькой камэры і час ад часу паходзілі съмерцю, магілі б пазайздросціць удзельнікі акцыі ў пратэсту ў Менску, у тым ліку дзяўчатаў, якіх кідалі ў перапоўненую камэру на Акressыціна. Але што зробіш — Фэй Тэрні вырасла й нарадзілася ў зусім іншай краіне, дзе жыцьцё чалавека, у тым ліку ягонае ўласнае жыцьцё,

застаўща несумненнай каштоўнасцю. Сказаць, што яна і яе саслужыўцы кепска выконвалі свой вайсковы абязязак, не прайвілі належнага герайму, зблізіліся, урэшце? У гэтым можа абвінавачваць толькі той, хто сам упэўнена можа сказаць: я ў палоне паводзіў бы сябе зусім інакш. Што ж, калі ўласнае меркаваныне, тым больш грамадзянская пазыцыя, лічыцца амаль злачыствам, съмяяцца з баязлівасцю замежных жаўнерараў — свайго роду сублімацыя.

Наўрад ці вайсковае кіраўніцтва Вялікай Брытаніі чакала нейкіх герайчных паводзінаў ад сваіх падначаленых, ці гэтага вымагала ад іх брытанская вайсковая дактрина. Справа ў тым, што брытанскія войска выконвае не ідэалігічныя, але чиста ваенныя задачы. У дадзеным выпадку брытанскія марпехі патрулювалі ірацкія воды, якія Іран лічыць сваёй тэрыторыяй з часу ірана-ірацкай вайны. Класыці свае жыцьці за Ірак — ці не завялікае патрабаваныне да ангельцаў. І акрамя таго, брытанскія войска — гэта ня нейкая замкнёная каста. Служыць у ім гэтак сама ганарова, як займача любой іншай прафесіі. У вайскоўцаў ёсьць тыя ж правы, што і ў мірных людзей. Менавіта таму ў брытанскім войску служаць жанчыны, і гэта не разглядаецца як непітта ненармальнае.

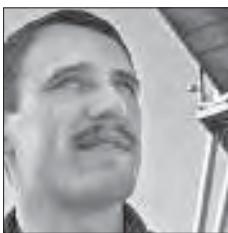
Ненармальны выглядзе зусім іншая сітуацыя. Цяжка ўяўіць сабе эўрапейскую демакратычную краіну, якая дзе-небудзь у Афрыцы страціла свой транспартны самалёт разам з грамадзянскім экіпажам і гэта ня выклікала б ніякай рэакцыі. Ни то што адстаўкі адказных чыноўнікаў. Але нават тлумачэння на высокім узроўні. Замест гэтага — толькі найвышэйшае спачуванье.

Ніхто ня ведае, чым была выкліканая неабходнасць пасылаць у зону вайсковага канфлікту ў Самалі самалёты беларускай авікампаніі. Таксама ніхто не адкажа, ці сталі загіблія беларускія авіятары апошнімі ахвярамі ў гэтай сапраўды чужой для Беларусі вайне.

2 красавіка ў Менску адбывалася паходзаныя лётчыкаў. Нічога падобнага беларускія сталіца даўно ня бачыла. Праводзіць загіблых у апошні плях прыйшли сотні людзей. Здавалася, у гэты дзень можна і трэба было адмяніць усе канцэрты, забаўляльныя перадачы. Лётчыкі заслугоўвалі такой пашаны. Сваякі загіблых звярталіся да чыноўнікаў з такім просьбай. Але ў той дзень, як вядома, адзначалася дзяржаўнае съвята — Дзень юдзельніка беларускага і расейскага народаў. Так што шоў павінна было працягвацца. І гэта было па-нашаму, па-савецку.

Труны з целамі беларускіх лётчыкаў, што загінулі ў Самалі, везуць з аэрапорту ў больніцу.

**ПАВАЛ
СЕВЯРЫНЕЦ**

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраўванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

Сітна старэе.

Старэе хутчэй, чым ідзе час.

Бачыши трывцацігадовых хлошаў, што ад гарэлкі, цыгарэтаў, цяжкое працы й безнадзейнасці выдаюць на пэнсіянэраў; дваццаціпяцігадовых дзяўчатаў, ужо пастарэчаму згорбленых ды зморшчаных, зь мяшкамі пад вачымі й невідушчымі позіркамі — і міжволі згадваеш, наколькі імкліва наступаюць на вёску тутэйшыя могілкі.

У піхім сонным Сітне ўсплеск свежасці ды звонкасці адзначаеца толькі двойчы ў дзень па буднях: дзеці ідуць у школу ды вяртаюцца. Невялікімі гурмамі, з такім неспадзіваным для вёскі съехам, такімі жывімі вачымі, у такіх нязвыклых стракатах вопратках ды з такімі заплечнікамі, быццам дэсантаваныя на невядому плянэту касманаўты, яны пройдуть паўзу інтэрнат, і адразу зразумееш, што яны жывуць ужо ў зусім іншым съвеце.

Вучанца, дзяканоў беларусізацыі 1990-х, на роднай мове; карыстаюцца інтэрнэтам ды DVD; яшчэ не сапсованыя навакольнай апятыяй, «максімкам» ды ўсеагульнай хлусьнёй...

Шэрае Сітна й гэтыя фантастычныя хлопчыкі-дзяўчатаў несумяшчальныя настолькі, што не дaes спакою пытаньне: няўжо ў вёскі стане нуды ды млявасці паглынуць гэткую звонкасць-свежасць? Або: няўжо ў гэтых юных стварэнняў стане моцы зъмяніць змрочнае навакольле паводле

Юнацтва пераможцаў

сваіх уяўленньняў, свайго ладу, сваіх мараў? Якраз гэты контраст адразу прыгадваеца, калі чую пра суд над пяццю маладафронтайцамі ў Менску. Вось ужо цэлы год рэжым усёй сваёй махінай — КДБ, МУС, прокуратура, АМАП — навальваеца на незарэгістраваны Малады фронт. І чым больш маладафронтайцаў праходзіць праз рэпрэсіі — tym мацней адчуваючыя бясьсільля агромністас сыстэмы перад трапяткім, яркімі дзёрзкім юнацтвам.

Пасадзілі Артура Фінькевіча — МФ дружна выйшаў увесну 2006 г. на плошчу Каліноўскага. Дапыталі сто маладых у крымінальных спраўах па ўсёй краіне — узынікла больш тузіну новых структур на Беларусі, а дзясяткі хлошаў ды дзяўчат падхапілі эстафэтную галадоўку пратэсту. Запраторылі на паўтара году ў «зону» Зымітра Дацкевіча — і цяпер Дацкевіч глядзіць са съенаў будынка ўсіх буйных гарадоў. Абвінавацілі Паўла Красоўскага ў забойствах, згвалтаваньнях ды тэрарызме — і цяпер на сایце Маладога фронту штодня па 300 наведнікаў. Узялі штурмам Цэнтральную раду з трывцацьцю рэгіянальнымі кіраўнікамі — фірмовы маладафронтайскі Дзень святога Валянціна прайшоў «на ўра!». Новыя допыты ў арышты перад 25 Сакавіка — а тысячи маладых зноў на вуліцах на Дзень Волі. Вось яны, героі страшных сноў рэжыму: 19-гадовы эвангельскі хрысьціянін Зыміцер Хведарук; ягоны раўналетак, ды-джэй

ХРОНІКА

5 красавіка

Пракуратура зациквілася

ГА «Таварыства беларускай мовы» атрымала афіцыйны адказ ад пракуратуры Менску. У лісце гаворыцца, што пракуратура пачала афіцыйнае рассяльедаваньне па факце публікацыі ў газэце «Наша Ніва» артыкулу Сяргея Харэўскага «Кляштар з презыдэнцкім люксам». Пасля публікацыі матэрыялу ТБМ з'явіўся да генэральнага пракурора **Петра Мікалашэвіча** з запытам на адпаведнасць праекту беларускаму заканадаству. Да «нашаніўскага» артыкулу старшыня ТБМ Алег Трусаў дадаў свае звесткі, што на месцы кляштару знаходзіцца ўнікальныя культурныя пласт XII—XIII ст. і перад будаўнічымі працамі мусіць быць праведзеныя археалагічныя раскопкі.

Генпракурор перадаў зварот ТБМ у Менску гарадзкую пракуратуру, якая і пачала разбор гэтага факту.

За галоснасць

Дэвяць моладзевых актыўістаў ініцыятывы

«Новы шлях» правялі акцыю супраць магчымага будаўніцтва ў Беларусі АЭС. Маладыя людзі запатрабавалі шырокага грамадзкага абмеркавання этага праекту. Уздзельнікі акцыі прайшли па ходніках ад Акадэміі навук да плошчы Перамогі, завязаўшы раты самаробнымі рэсыпіратарамі.

Клімаў адмовіўся

Адвакатка Кацярына Дудко паведаміла, што падчас азnamлення з авбінавачаннем **Андрэй Клімаў** адмовіўся даваць паказаныні і супрацоўніцаў са съледztвам. Нагадаем, былы дэпутат Андрэй Клімаў быў затрыманы 3 красавіка паводле авбінавачання ў закліках да скідання дзяржжайнага ладу. Клімава трymаюць у той самай камэры, дзе ён сядзеў у часе папярэдняга зыняволення.

Справа царквы

Царква **«Новая Жыцьцё»** атрымала пасстанову Вышэйшага гаспадарчага суду, у якой паведамляеца пра прыпыненне вытворчасці па справе суполкі. Гэта азначае, што наступнае

паседжанье пераносіцца на навызначаны тэрмін. Прычына — «... у сувязі з накірункам запыту кампетэнтнаму органу».

Міліцыянты ў судзе

У Магілёве адбыўся суд над супрацоўнікамі міліцыі, якія ў сьнежні затрымалі групу грамадзкіх актыўістаў. 16 сьнежня супрацоўнікамі ДАІ былі затрыманыя 13 чалавек, што на маршрутнай таксоўцы кіравалі ў Чарнігau на канфэрэнцыю Саюзу левых партый. Затрыманых сілай даставілі ў РУУС нібыта для праверкі дакументаў. 5 красавіка быў дапытаны съвідзікі з боку тых, хто падаваў скаргі на пазапраўныя дзеяньні прадстаўнікоў праваахоўных структур. У якасці заяўнікаў выступілі юрист **Аляксандар Карапалёў** і грамадзкія актыўісты **Ірына Качараў** і **Аляксей Паўлоўскі**. Яны патрабавалі прызнаць дзеяньні супрацоўнікаў міліцыі пазапраўнымі. Аднас суд прызнаў іх законнымі.

6 красавіка

Аднавілася «віцебская справа»

хроніка

Адраджэніня і вернік, які кінуў праграму Каліноўскага, каб быць разам зь сябрамі, Барыс Гарэцкі; гэткі ж дзевятынаццацігадовы праграммайстар, студэнт-флёляг Аляксей Янушэўскі; 22-гадовы рабочы Алег Корбан і — 16-гадовая пераможца школьніх алімпіяд Наста Палажанка.

Тое, што напісана на саколках у гэтых маладзёнаў, калі яны выходзяць на Плошчу ці пратэстуюць ля судоў, палохае ўладу найболыш: «Малады фронт не спыніць!» Дзесяць гадоў таму спрабавалі спыніць паўтарагадовай адседкай маладафронтніца Аляксея Шыдлоўскага. І што? Прозвішча Аляксея Шыдлоўскага рэгулярна зьяўляецца ў сцісах затрыманых за графіці, улёткі ды ўдзел у акцыях. Сфабрыковалі жудасныя абвінавачаныні, аж да пагрозы съмерці, супраць Паўла Красоўскага. Вынік? Красоўскі зноў у першых шэрагах. Колькі ўжо разоў спынялі 16-гадовага Івана Шылу — а салігорскі Малады фронт аббуджае горад і цяпер. Запхнулі ў вар’ятню Крысыціну Шацікаву, якая падчас суду над Дашкевічам на знак салідарнасці далучылася да МФ — і цяпер ня ведаюць, куды дзець вочы ад ганьбы самі.

...Калі выняць зь сіценскага быцця школьні шпаци, застанецца адчуваньне поўнае паразы. Моваю Галівуду — так сугучны тутуэйшым лужынам татальнамi «loose». Пячатка паразы на ўсім: на недагледжаных, захламленых хатах, на дабітых абсталіваныні леспрамгасу, што не абнаўлялася з 1961 г., і, што самае страшнае, параза чытаеца ў вачох.

Трэба падбіхаць усяго некалькі дзён сіценскім

паветрам, каб зрабілася ясна, чаму афіцыйная пропаганда так стараецца разъдзымуць міт пра *перамогу*. Дзень Перамогі. Прастэкт

Пераможцаў. Спартовыя перамогі. Аднак нават тут афіцыёз вымушаны абавірацца на моладзь.

Ксюша Сітнік ды Андрэй Кунец невыпадкова займаюць першыя месцы на дзіцячай «Эўрапізіі», тымчасам як «дарослыя» церпяць крах. Ня трэба зьдзіўляцца, што ў фінале маладзёвага футбольнага чэмпіянату Эўропы беларусы — сярод лідэраў, а Сяргей Ляховіч змагаецца за сусветнае чэмпіёнства ў боксе. Зусім нездарма герой нашага часу — юнакі ды дзяўчатаў. У Беларусі падымаецца пакаленіне, народжанае перамагаць.

Насамрэч у беларускай перамогі — пільныя вочы Зымітра Хведарука, моцныя рукі Барыса Гарэцкага, высокі лоб Алега Корбана, волевае падбародзідзе Аляксея Янушэўскага й мілае, але патрабавальнае ablічча Насты Палажанкі. Неўзабаве мы ўбачым іх на троюмфальнай маніфэстцыі, дзе абвесцяць Новую Беларусь.

Пакуль затрыманыні, ператрусы, крымінальныя справы. Сыцягі, улёткі ды малітвы. Герояў гартуе змаганье.

Але яны вераць — а значыць, могуць і перамогуць.

«Бо кожны, народжаны ад Бога, перамагае съвет, і гэтая перамога, якая перамагла съвет, — вера нашая» (І Яна 5:4).

Такіх — не разьбіць, не спыніць, не стрымаць. Прыйдзіце на суд — і вы ўбачыце пераможнае пакаленіне нацыянальнага абуджэнія.

Малое Сітна

Герояў
гартуе
змаганье.

ХРОНІКА

Съведкаў дапытвае съледчы пракуратуры Віцебску, што адмыслову прыехаў для гэтага ў Менск. Крымінальная справа («арганізацыя групавых дзеянняў, якія груба парушаюць грамадскі парадак»), узбуджана на падставе пра вядзеніня ў чэрвні 2006 г. шэрагу акый у Віцебску. Падазраванымі па справе праходзяць **Дзяніс Дзянісаў і Тацяна Елавая**. Съведкамі праходзяць больш як 80 чалавек.

Людзі выйдуць на вуліцу супраць контрактнай сістэмы

Активісты руху за адмену контрактнай сістэмы найму ня здолелі адшукати памяшканье для праўядзенія арганізацыйнага сходу ініцыятыўнай групы. Цяпер яны мерацца сабрацца на вольным паветры. У Менгарыканкам пададзеная заяўка з просьбай дазволіць ім сабрацца 15 красавіка на плошчы Бангалор.

9 красавіка

Казуліну працягнулі рэжым

Рэжым выхаду з галадоўкі для палітвязня

Аляксандра Казуліна працягнуты яшчэ на месец. Гэты рэжым дазваляе палітыку атрымліваць адмыслове дыбытчына харчаваньне і не працаўца.

Садоўская з турмы

У лісьце дамоў з гомельскай калёніі праваабаронца **Кацярыны Садоўской** піша, што ў калёніі прывезлі новую групу асуджаных жанчын, і цяпер некаторыя вязні съпяць у каляідоры, бо месцаў у камэрках бракуе. Акрамя таго, жанчыне не даюць такі неабходны ёй інсулін. Садоўская піша, што сярод асуджаных шмат жанчын стала геку, у тым ліку старэйшых за 70 гадоў, якія фізычна ня могуць узлезіці на другі ярус ложкай, дзе атрымалі месцы. Ёсьць і іншыя праблемы — у тым ліку з мэдыкаментамі замежнай вытворчасці.

Флэш-моб супраць АЭС

А 19.30 калі 10 маладых людзей сабраліся каля Цырку, надзелі рэсыпіратары і павязкі са знакам радыяцыйнай небяспекі. У руках яны трymалі расьцяжку «Беларусь — без АЭС!».

Пазней на плошчы Перамогі мінакам раздалі дзве сотні ўлётак.

Дзяніс Дзянісаў адзначыў народзіны

9 красавіка **Дзяніс Дзянісаў** адзначыў дзень нараджэнія. Паўтара месяца ён знаходзіцца ў съледчым ізаляторы ў Віцебску. Дзяніс споўнілася 28 год. Акурат пад гэты час скончыўся збор сродкаў для таго, каб Дзянісава выпусцілі пад заклад. Паводле Тацяны Дзядок, сябrouкі Дзянісава, грошы ахвяравалі больш за 100 чалавек. 16 красавіка мае завяршыцца съледztва ў справе Дзяніса Дзянісава. Калі суд прызнае яго вінаватым, хлопцу будзе пагражакаць да трох гадоў пазбаўленняволі.

10 красавіка

Грамадзянская Радаўніца

На Радаўніцу 17 красавіка Аргкамітэт па ўшанаваньні памяці ахвяраў рэпрэсій заклікае людзей наведаць месцы савецкіх расстрэлаў у парку Чалюскінцаў і ва ўрочышчы Курапалы.

Фільм пра музычных партызанаў

Новы твор аўтара «Ўроку беларускай мовы».

Польскі рэжысэр Міраслаў Дэмбінскі, аўтар вядомага дакумэнтальнага фільму «Ўрок беларускай мовы», завяршае працу над чарговым філь-

мам. Стужка будзе мець назыву «Музычная партызанка» й распавядзе пра сучасных беларускіх музыкаў.

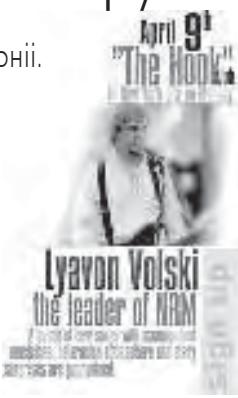
«Музычную партызан-

Вольскі даў канцэрт у Нью-Ёрку

Наступны выступ у Каліфорнії.

Выступ 9 красавіка ў бруклінскім клубе «Крук» сабраў 200 беларусаў. Удзел у канцэрце ўзялі і два мясцовыя беларускамоўныя рок-гурты. Вольскі быў крануты прыёмам. 13 красавіка ён выступіць з сольным акустычным канцэртам у горадзе Лагуна Біч (Каліфорнія).

СБ

Гілевічу няёмка толькі за верш на съмерць Сталіна

Народны паэт зладзіў сустрэчу ў Маладэчне.

На днях у маладэчанскай музычнай вучэльні імя М.К.Агінскага адбылася вечарына Ніла Гілевіча. У запоўненай залі пераважала моладзь, таму свой выступ паэт прысьвяціў тэме каханыня ды маладосьці.

Пасъля паэтычнай часткі паэт шчыра

адказаў на ўсё пытаныні, якія задавалі слухачы. Нехта пацікавіўся: «Ці было вам сорамна за які-небудзь са сваіх вершаў?» Гілевіч, крыху падумаўшы, адказаў: «Цяпер мне няёмка толькі за адзін мой верш — напісаны на съмерць Сталіна. Але не могу сказаць, што сорамна, бо я ня хлусіў, а на той час сапраўды так думаў і не ўяўляў, што можна думаць іначай».

Паводле ngo.by

Таварыства аховы помнікаў у абарону кляштару бэрнардынаў

Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў выступала з заявай, у якой выказвае занепакоеццаць лёсам комплексу Бэрнардынскага кляштару. Ён быў заснаваны ў 1624 г. і цяпер ён адзіны стара-жытны хрысціянскі кляштарны комплекс у Менску, які цалкам захаваўся.

Паводле рагшэння гарыканкаму, кляштар мяркуеца перабудаваць у пя-

цізоркавы гатэль з казіно, буйлінгам і саўнай.

«Гэтыя дзеяньні пярэчаць заканадаўству і міжнародным нарматыўна-мэтастычным дакумэнтам, сведчаныя аб поўным неразуменіні мэтаў рэстаўрацыі», — гаворыцца ў заяве, падпісанай доктарам мас-тацтвазнаўства Тамарай Габрусь і архітэктарам Уладзімерам Дзянісавым.

МВ

ЮЛІЯ ДАРЧЫКЕВІЧ

«Дзьве зоркі» ідэальныя дыктатуры

Камэнтар Барыса Тумара.

На тэлеканале АНТ распачаўся новы мэгапраект — «Дзьве зоркі». Акрамя тых съвяцілаў, якія съпяваюць (ці ў меру свайго таленту выконваюць тое, што ў наш шчаслівы час завецца песнія), на экране стала прысутнічае яшчэ пяць зорак журы.

У першым выпуску новага тэлешоўто быў характэрны камплект. Тэлебос Казіятка, у мінулым вайсковы прарапандыст. Зорка поп-спэцы Люсі Лушчык. Два работнікі Расейскага тэатру, Янкоўскі і Луцэнка, якія нядаўна выгналі выдатнага актора толькі за тое, што ён удзельнічаў у мітынгу. І — увага — Лідзія Ярмошына.

Ідою папулярызацыі палітысцтвы праз ТВ-шоў прыйшла да нас праз расейскіх палітэхнолягіяў. У шоў «Танцы з зоркамі» ў ролі судзьдзяў можна было бачыць і Зюганава, і Жырыноўскага, і іншых пэрсанажаў з кабарэ расейскай палітыкі.

У расейскай систэме тонка кіраванай дэмакратыі папулярызуюць палітыкаў. Нікому не прыходзіла ў галаву рабіць імідж Вешнякову. У Беларусі ўсе збудавана іначай. У «дзяржаве для народу» трэба, каб народ перадусім давядаў асобе, якая перша паведамляе людзям пра 83%. Каб кожны, хто галасуе супраць, верыў, што ён, ягоная жонка, дзеці і суседзі папросту належаць да міэрнае, грахоўнае, беспэрспектыўнае 17-працэнтовае меншасці.

З аднаго боку — Аверкаў, Давыдзька, Язерская. Вядома, не Арлоў і ня Вольскі, усё кіраваныя асобы.

З другога боку — Ярмошына.

З Ярмошынай хочуць зрабіць мілы, свойскі пэрсанаж. Справядлівага, непадкупнага судзьдзя. Што дазволіць ёй бясконца доўгага служыць апорным элементам ідэальныя дыктатуры.

Наша Нарач. Несэзон

Фотарэпартаж Андрэя Лянкевіча.

«У вашым пад'езьдзе жыве чалавек, у якога ні сораму ні сумленьня»

У Магілёве невядомая дагэтуль арганізацыя «Патрыёты Беларусі» распаўсюдзіла ўлёткі, у якіх названыя імёны людзей, якія, на думку аўтараў улётак, на судзе 2 красавіка далі непраўдзівыя паказаныя супраць грамадzkих актывістаў Антона Ўсыцмчuka ды Яўгена Суворава. Абодва ў выніку былі асуджаныя Ленінскім судом Магілёва на сем сутак арышту. Блізу 200 ўлётак, раскіданыя ў паштовыя скрынкі дамоў па вуліцы Күцепава й Маўчанскаага, дзе жывуць съведкі. Тэкст кароткі: «У вашым пад'езьдзе жыве чалавек, у якога ні сораму ні сумленьня». Далей называецца учынак гэтага чалавека.

Лецічча Машэрава аддадуць турыстам

На Выганашчанскім возеры пад Івацэвічамі ідзе рэканструкцыя сялібы

былога кіраўніка БССР. Заплянаваны прыбытак ад турыстаў, паляўнічых і рыбалоў — звыш 2 млн рублёў за дзень. У палацыку дзевяць пакояў. Пажыць у ім суткі будзе каштаваць ад 70 даляраў.

Паводле [Bulletinonline.org](http://bulletinonline.org)

Эвангелісты абраziліся на артыкул «СБ»

Артыкул «Ізмены могут спасти брак» галоўнай Лукашэнкавай газэты абурыў століцкіх пяцідзясятнікаў. Лісты пратэсту ў Адміністрацыю презыдэнта накіравалі 20 цэркваў Століншчыны. «Сям'я і вера ў Бога — гэта галоўнае ў жыцці любога чалавека», — пішуць яны.

ІІ чалавек загінулі за Вялікдзень

За суботу й нядзелью адбыліся 63 аўтааварыі. Так, у Барысаве 16-гадовы хлопец, без правоў, на бацьковым аўто «Міцубісі» выехаў за межы праезнай часткі і ўдарыўся ў слуп. У выніку яго 15-гадовы сябар загінуў. Кіроўца зь месца

злачынства зъехаў, але яго затрымалі супрацоўнікі ДАІ.

У 67-гадовага Марыніча нарадзіўся сын

У былога палітвізяня Міхаіла Марыніча нарадзіўся сын. Падзея адбылася месяц таму, але Марыніч з жонкай трymалі яе пад сакрэтам, піша «Народная воля». Хлопчыка назвалі Міхасём у гонар бацькі. 67-гадовы Марыніч мо найстарэйшы малады тата ў Беларусі. Ён жанаты другім шлюбам. Ад першага мае двух сыноў, а ад іх — троє ўнукаў.

16-ы трэнэр «Дынама» за сэм гадоў

У менскім «Дынама» зъмена трэнэра. 9 красавіка быў адстаўлены 34-гадовы Пётра Качура, які адпрацаваў паўгоду. Яго месца заняў 33-гадовы Аляксандар Хапкеvіч.

МВ

Алея Янкі Купалы

Салігорскія
маладафронтавуць

зъяўрнуліся да старшыні райвыканкаму з прапановай стварыць сымбалічную алею Янкі Купалы. Моладзь хоча сама набыць дрэвы і пасадзіць. Яшчэ маладафронтавуць абяцаюць прыідбаць для алеі лаву і мэмарыяльную дошку.

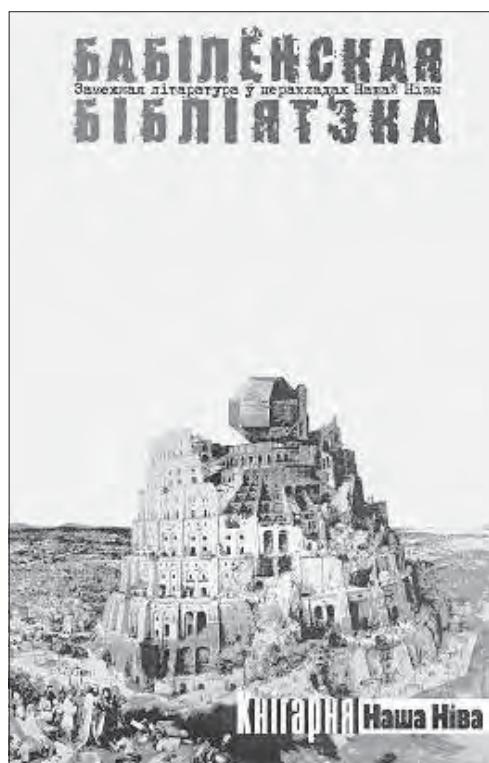
АМ

Яйкі з дамешкам крыўі

На Вялікдзень брытанцы вытрапілі 220 млн фунтаў на 80 млн шакалядных яек. Хоць іх спажыванье крытыкуюць: на плянтацыях какавы выкарыстоўваецца рабская дзіцячая праца. 12 тыс. дзетак з Малі й Буркіна Фасо бацькі прадалі на плянтацыі ў Кот-д'Івуар, дзе яны працуюць за ежу.

Таксама пасля шакалядных яек застаюцца горы абортак. Па великанай салодкай гарачцы застаюцца 4,5 тыс. тонаў кардону і 160 тонаў фольгі.

Вольга Данішэвіч

**Бабілёнская бібліятэка:
Замежная літаратура ў
перакладах «Нашай Нівы».** —
Мінск: Логвінаў, 2007. — 270 с.

Бабілёнская бібліятэка: Замежная літаратура ў перакладах «Нашай Нівы»

Эдгар Алан По • О. Генры • Яраслаў Гашак • Люіджы Пірандэла • Бруна Шульц • Іўлін Үо • Альбэр Камю • Ойван Бальстад • Хорхэ Льюіс Борхес • Барыс Віян • Герман Гэсэ • Марыя Жудзітэ дэ Карвалльё • Ўільям Трэвар • Макс Фрыш • Зыгфрыд Ленц • Рэйманд Карвэр • Хасэ Пабла Фэйн • Рэй Брэдбэры • Гайнрых Бёль • Эфраім Кішон • Мікола Рабчук • Павал Гюле • Роса Бэльтран • Вольга Такарчук • Узі Вайль • Этгар Керэт • Арношт Голдфлам

Distortion

žygimont
VAZA,
БМАgroup,
2007.

У яўляце, каб замест
Вольскага ў N.R.M. дзяўчына
зас্পівала?

Дыск дзіўнаватых беларускіх рокераў, якія ўжо дваццаць гадоў хаваюцца ў глыбокім падпольлі, паказываючыся на съвет раз на два гады з новым дыскам і выступам на «Басовішчы». ŽV так і ня стаў у адзін шэраг з грандамі белроку — што то праз адсутнасць жадання, ці то з уласных перакананьняў. Хоць і меў на тое заўсёдны патэнцыял. Кожны іх альбом не падобны да папярэдняга. Аднак «Distortion» можна парапаўніць з папярэднім «Кайнам» — ад сваёй музычнай і паэтычнай разважлівасці ŽV не адышоў ні на каліва. Доўгія гітарныя сола, маса дапаможных тугаў і ўдумлівых тэксты Скрыпты ствараюць адмысловую псыхадэлічнасць, характэрную ў нашай музыцы хіба яшчэ «Улісу». Прыкладам, адзін з самых адметных трэкаў з дыску — «Distortion» (з прыпевам «Паўстань, паўстань!») нагадвае ранейшы гіт «вазаў» — «Лякарня».

Толькі ёсьць адно «але»: лідэр гурту Скрыпта аддаў усе галоўныя вакальныя партыі дыску — съпявачы. Рэзка зъмяніліся акцэнты ў музыцы і паэзіі гурту (уяўляце, каб замест Вольскага ў N.R.M. дзяўчына зас্পівала?). Эксперымент съмелы, нечаканы, але ці патрэбны? Тым больш што тая ж вакалістка Вольга Самусік яшчэ і ў Targach съпявае. Голос Скрыпты цяжка было назваць выбітным, але ён быў пазнавальны. У выпадку з Самусік — усё наадварот. Падаеца, што разам з гэтым увядзеннем ŽV згубіў адну з сваіх разынкаў.

Варта не забывацца пры праслушоўваныні альбому, што ŽV — па-за музычнаю модаю. Таму вас чакаюць пэрыядычныя гукавыя, паэтычныя і музычныя адсылкі ў 70—80-я гады мінулага стагодзьдзя.

Прилетели

Дрозды,
Новая
культура,
2006.

У Кулінковіча плецца «ў начы
цвярэзы месяц», а ў
«Дроздов» — «в Москве
мороз и ветер».

Дэбютны альбом чарговых «беларусаў-прыкалістаў», якія ўсімі сваімі памкненнямі скіраваныя на Ўсход. І нават маюць там посьпех, што пачывердзіў леташні фест «Новая хваль» ў Сочы. Усяго за год яны сталі на адну прыступку з такім же «беларускім» хлопщамі, якія думаюць, што яны прыкольныя — «Тяни-Толкай», «Лепрыконсы», «Пиво вдвоём» і да т.п. Але ж у чым прыкол гэных? «Дрозды» эксплюацуюць той жа вобраз простага хлопца, які «в три смены на заводе готов пахать», зь якога пачынаў Міхалок. Рыфмуюць «шаверма» і «наверна», «своево» і «аднаво». Плюс блатныя акорды і балалайка з баянам як асноўныя інструменты. «Трэба быць бліжэй да народу», — нібы сцвярджаюць яны і ў нечым маюць сваю рацыю. Калі да музыкі падыходзіць, як да часовага заробку. Восьмуць сваю частку славы ды адыдуць у нябыт, калі не перастроіцца, як тыя ж «ляпісы». Шкада, што асадак застанецца, як ад тых самых «лепрыконсаў».

З дзіўосаў і цікавостак гэтага альбому. Калі нехта здолее даслухаць да кампазыцыі №12, то яго чакае сюрпрыз — вольны кавэр на песню «З Новым годам». Выявілася, што «Дроздам» настолькі спадабаўся гіт Neuro Dubel, што яны... выкупілі твор, крыху перапрацавалі тэкст і запісалі наноў з захаванай мэлёдыйяй. Толькі слухаць прыкра: у Кулінковіча плецца «ў начы цвярэзы месяц», а ў «Дроздов» замест гэтага — «в Москве мороз и ветер». У якасці музычнага прыколу пасуе інструментальная версія «Купалінкі», сыграная з дапамогай адно толькі баяну і балалайкі. Акурат на гэтым песні і прыходзіць

усъведамленыне: гэта першы і апошні альбом дадзенага калектыву. Дразды адляцелі.

Небесная таверна

Вольга
Залеская ў
суправаджэнні
WZ-
Orkiestra,
Vigma, 2006.

Музыка пасуе для саўндтрэку
да талковай мэліядрамы.

«Аркестар Вайцюшкевіча» дапамог уразнастайліць «съпесённую паэзію» Вольгі Залескай.

Лідэр WZ-Orkiestra тут выступіў маастацкім кірауніком праекту, але ў саму творчасць расейскамоўнай съпявачкі ня ўмешваўся — музыка і слова сейныя. Гэтак «Сузор’е» калісьці акампанавала Надзеі Мікуліч. Толькі ў нашым выпадку музыкі гэта робяць са сваёй волі, а значыць — з большаю ахвотаю. Баян Шувалава і скрыпка Мінчанкі тут акурат вызначаюць атмасферу і настрой упораваньня з голасам Вольгі Залескай. Ды яшчэ гітара Івановіча расстаўляе акцэнты. Часам здараеца, што музыкі адсоўваюць на другі плян саму съпявачку. Нешта падобнае ў інструменталісту з WZ-Orkiestra атрымалася і з апошнім дыскам Алеся Камоцкага. Магчыма, таму ягоны «Дах» і «Таверна» Залескай выдаюць на брата і сястру. І Камоцкі, і Залеская заглыбляюцца ў свае адчуваючыя і пачуцьці, яны рамантыкі, схільныя да сантымэнтаў. Толькі адзін адчувае вясну «невялікім часткамі», а другая нязмушана прапаноўвае: «Калі ты мужчына — вып’ем капучына, ды пойдзем гуляць па правадах». Музыка пасуе для радыёэтэру і для саўндтрэку да талковай мэліядрамы. Мяккія песьні Залескай могуць выклікаць увесыці ў мужчынаў, а жанчынаў — наадварот таксама магчыма. Гэта той выпадак, калі выканаўца нічога не хавае ад слухача. Калі адчуваеце, што падрыхтаваныя да такой шчырай размовы, — набывайце дыск.

Сяргей Будкін

Дзякуй

А.П. са Жлобіна.
Сяргею Ж. з Клецкага раёну.
Андрэю Х. зь Мёрскага раёну.
Ірыне В., Зымітру П., Андрэю А., Надзеі Дз., Л.Л. зь Менскага раёну.
М.Д. з Пухавіцкага раёну.
Міхайлу К. з Рэчыцы.
Вользе А. зь Любанскага раёну.
Анатолю Б., Івану М., Уладзімеру Т. з Маладэчна.
Барысу Л. з Пастаўскага раёну.
Івану Х. з Глыбоцкага раёну.
Віталю Г. з Чачэрскага раёну.
Сяргею Х. са Столінскага раёну.
Сяргею С. з Полацку.
Міколу Н., Тамары Ф., Віктару З., А.П., Аляксандру К. зь Берасьця.

Зы́мітру Я. з Салігорску.
Фёдaru К. з Талачынскага ра-
ёну.
I.Г. з Лагойскага раёну.
Віктару Л., Ларысе Р. з Ка-
лінкавіцкага раёну.
Мікалаю К. з Лунінецкага раё-
ну.
Мікалаю Х., Валянціну М.,
Ігару Н., Яўгену Я., Тацяне Г. з
Гомелю.
Уладзімеру Ш. зь Віцебскага
раёну.
Івану Б. з Дрыбінскага раёну
Міхайлу С. зь Вялейскага раёну.
Т. з Жабінкаўскага раёну.
Валянціне С., Ірыне З. з
Жодзіна.
**Алегу Р., Марату Ш., Сяр-
гею В.** з Наваполацку.
Вользе К. зь Бераставіцкага
раёну
Івану Д. зь Мядзельскага раё-
ну.
**С.Д., Ларысе Ц., Аляксанд-
ру А., Алене М., С.К., Пяту-
П., Галіне Л., Зы́мітру С., С.А.,**

Вользе С. з Горадні.
В.В. са Смургонскага раёну.
А.А., Руслану Р., Алесю Б.,
Вячаславу С. з Баранавічай.
Ігару Л., Юрію М. са Стайн-
пецкага раёну.
Алегу М. з Барысава.
Ніне Б. з Астравецкага раёну.
Вікторы К., Уладзімеру З.
зь Пінску.
Юр'ю К., Зымітру Ц., Юрасю Ч., Мікалаю Ж. з Мазыра.
Мікалаю В. з Пружанскага ра-
ёну.
Віктару Д., Уладзімеру Р.,
Міхайлу Ж., Сяргею У., Івану
С., Л.Ф., Ільясу Х., І.С., Марыі
М., Ніне Ш., І.Ш., Алегу Т.,
А.Д., А.Р., Валер'ю С., А.Л.,
Т.П., В.Н., М.А., Аляксандру
Ш., Ірыне М., В.К., Аляксанд-
ру М., В.М., Пятыку Т., Зымітру
Р., С.Д., Радзіму Г., Веры С.,
А.Б., Івану К., Уладзімеру М.,
Марыі Г., Аляксандру П., Анд-
рэю Л., Кацярыне Да., Іне К.,
Эльяшу Б., Анатолю С., Сяр-

гєо П., Івану Р., Анатолю В., Анатолю П., Аляксандру К., Н.Л., Ганьне Ф., Віталю Ч., І.Н., Уладзімеру С., Пятуру Р., Леаніду Р., А.А., Тацяне В., Інзе В., Зымітру В., Жане Ш., Лідзій Н., Ніне Ш., Святлане В., Аляксандру Е., Юр'ю М., А.Т., Вользе Ш., Канстанціну Ш., Аляксандру К., Паўлу Д., Н.Л., В.К., Паўлу Б., Рыгору М., Васілю Б., Уладзімеру Ц.. Аляксандру П., Ірыне З., Вандае К., Мікалаю С., Юр'ю Я., Івану Р., Вользе Я., У.К., Валер'ю Ш., Віталю Р., Ігару Л., Рэгіне К., Аляксандру Ф., А.Р., Максіму Ш., Альбэрту С., В.Я., Уладзімеру К., З.Г., Валер'і Х., Тацяне Г., Генадзю Р., Сержуку А., Леаніду Л., Сяргею М., А.К., Тацяне К., Рыгору Р., Мікалаю С., Івану П., Надзеі П., Васілю Б., Мікалаю Г., Л., В.К., Тарсе Р., Вользе А., Сяргею К., М.С., Аляксандру К., Я.Л., В.А. зь Менску.

**Каб штотыдзень
атрымліваць газету,
дасылайце адресы і
прыватныя
ахвяраваныні.**

1) Просім усіх ахвотных чытаць газэту **паведамліць у Рэдакцыю свае адресы і тэлефоны.**
Гэта можна зрабіць, праз: тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@tut.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.
2) Просім кожную сям'ю чытачаў **пераказаць на рахунак** газэты ахвіравальнне з разылкі 8000 рублёў на месец. Гэтага хопіць на выхад і дастаўку газэты. У **блінку банкаўскага паведамлення ці паштовага пераказу** дакладна і разборліва пазначайце адрас, у **тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду.** Тыя, хто перакажа 24000 рублёў за раз, забясьпечаць выхад «НН» на 3 месяцы. Хто перакажа 48000 рублёў адразу, гарантую публікацыю «НН» на паўгоду.

Фонд видання газети «Наша Ніва», УНП 101 115 521
МГА ААТ «Белінвестбанк» вул. Калектарная 11, Мінськ, код 764

МиДТПР «ФеликсСофт», вул. Калінінградська, 11, Мінськ, код 701

Рахунак ат-
рымальника

Асабовы
рахунак

Фонд видачання газети «Наша Ніва», УНП 101 115 521
МГА ААТ «Белштабанк» вул. Калектарная, 11, Мінськ, код 764

Рахунак ат-
рымальника

Асабовы
рахунак

(прозвіниця, ім'я, ім'я па башк'ку, адрес)				
Від аплати				Дата
Ахвираваньне				

КВІТАНЦІЯ

Kacip

М.П.

УЛАДЗІМІР НЯКЛЯЕЎ

Час пасадак

У першы дзень перадвелікоднага тыдня, калі душа ў чалавеку гатовая хрыстосавацца і ўсе крыўды ўсім дараваць, Аляксандар Лукашэнка пастанавіў пасадзіць Андрэю Клімаву і выехаў на вясновыя палі, каб паглядзець, як садзяць усё астатнія. Ці зьбіраюцца садзіць. Эсэ **Уладзімера Някляева.**

Калі Клімав засудзяць, гэта будзе трэцяя ягона «ходка». Рэцыдывіст, няйначай. Узброены і надзвычай небяспечны.

Чым жа небяспечны?

Тым, што ў парты, эмаксыны, амбіцыйны і хранічна хворы на гонар. На адчуваныне ўласнай годнасці. Хворы невылечна — да страты інстынкту самазахаванья.

Падчас другой «ходкі» — на зоне, яшчэ да «хіміі» — крыміналнікі, падбітая адміністрацыяй калёні, спрабавалі Клімава «апусціць». І апусьцілі б, калі б ён не падышоў на шпациры ў турэмным двары да «пахана» і не зрабіў «бычка». То бок ударыў — галаўа ў галаўу, лоб у лоб. Пахан паваліўся плазам.

Не паваліся пахан — Клімаву ня жыць. Законы зоны. Але і жыць апушчаным, хворы на гонар, ён бы ня мог.

А нямала ж како «апусьцілі» — і нічога, жывуць. Амаль дзесяць мільёнаў, якія не «галаў ў галаў», ня «лоб у лоб», а бягом за «паханом» на шпациры па турэмным двары.

Андрэй Клімав ня толькі адзін з самых моцных харектараў сярод беларускіх палітыкаў, але яшчэ і таленавіты публіцыст, літаратар. Менавіта тому, а не па нейкіх іншых меркаваньнях, ён прыняты ў сябры Беларускага ПЭН-центру, і рады быў уручыць яму пэнайскасе пасведчаныне, падпіса-

Ольга Дарашкевіч

нае яшчэ Васілём Быковым. Такім чынам, як літаратар, вольны пісаць пра ўсё і ўсіх згодна са сваімі перакананнямі, Андрэй Клімав знаходзіцца пад абаронай Міжнароднага ПЭН-клубу — адной з самых аўтарытэтных і ўплывовых сусветных грамадzkих арганізацый.

Жанр, у якім, як літаратар, працуе Клімав, можна назваць палітычнай фантастыкай. Скажам, у адной са сваіх кніг ён піша пра беларускую рэвалюцыю і звязяржэнне дыктатарскага рэжыму, дакладна называючы месца і час, дзе і калі гэта адбудзецца. Хіба не фантастыка?.. І за гэта за краты?..

Як вынікае з папярэдняга абвінавачвання, Андрэй Клімав і судзіць зьбіраюцца па фантастычных законах, скарыстаўшы для гэтага артыкул 361 КК РБ. У першай частцы артыкула гаворыцца пра публічныя заклікі да захопу дзяржаўнай улады (пазбаўленыне волі да трох гадоў), у другой — пра заклікі, звернутыя да замежнай дзяржавы, замежнай або міжнароднай арганізацыі (тэрмін пакараньня такі ж самы), а ў частцы трэцяй — пра дзеянні, прадугледжаныя часткамі першай або другой, зъдзейсненыя з выкарыстаннем сродкаў масавай інфармацыі (за што ўжо да пяці гадоў турмы). Але ж пра інтэрнэт, дзе за подпісам Клімав зявіўся тэкст пад называй «Revolution forever, або Як правільна разбіраць цыганскага кабана ў год съвінні», у законе «Аб сродках масавай інфармацыі» ані слова. Можна, безумоўна, нейкія слова, якіх няма ў законе, мець на ўвазе, чытаць у вачах

дзяржаўнага праукорора, але ў такім выпадку гэта не закон, а фантастика.

Зрэшты, як паказвае практика судовых распраў над усімі нязгоднымі, улада ані зь якімі законамі валэндацца ня стане. Судзіць Клімава могуць ці за абразу прэзыдента, прызнаўшы яе публічнай, ці за што заўгодна. Калі пастаноўлена — будзе зроблена. Рады старапца.

Прычына, па якой арыштаваны Андрэй Клімав, зразумела, не ў законах, на якія самой уладзе, што жыве «па паніцыці», наплываць. Причына ў стылі. У стылі жыцьця Клімава і стылі ягонага пісьма, не пазбаўленага недахопаў.

Недахопам фантастычных твораў Андрэя Клімава зъяўляецца тое, што ён ня ўмее карыстацца эўфемізмамі, а называе рэчы сваімі імёнамі. Причым ня толькі рэчы называе сваімі імёнамі, але і называе імёны. Нягоднік, злачынцаў, іх памагатых. Кажа пра тое, што і хто зь іх учыніў. Піша пра тое, хто і за што будзе адказваць. Гэта падрушшае чысыціню жанру. Кажы ці піши сабе пра *что* хочаш, толькі не кажы і не піши: *хто*. Але калі прадстаўнікі іншых накірункаў, і не адно літаратурных, навастрыўшыся ў агульных развагах наконт дыктатуры і дэмакратыі, пазбягаюць называць кэнкрэтныя рэчы кэнкрэтнымі імёнамі, бо яно небяспечна для самазахаваньня, тады рабіць гэта даводзіцца фантасту.

З другой сваёй «ходкі» Клімав выйшаў пад Новы, 2007 год. Пазваніў, павіншаваў са съятам, я ў адказ — са свабодай. Ён спытаў: «Якая свабода?..» «Якая ні ёсьць, а ўсё ж не турма. Ты трэцім разам там не апыніся». «У трэці раз я ў турму ня сяду, бо зь яе ўжо ня выйду. Альбо мяне заб'юць, ці...»

У телефоне ціўкнула, размова перарвалася.

Ня ведаю, бо пазней ня выпала спытанца, а таму магу толькі здагадвацца пра тое, што мог чалавек, гранічна стомлены вязніцай і несупынным перасылем, мець на ўвазе пад словам *ци...*

Калі верыць аднаму вельмі някепскаму пісьменніку, аўтару рамана «Сто год адзіноты», рамана пра дыктатара, якім зачытваўся некалі ўвесь Савецкі Саюз, дык адзін з лацінаамэрыканскіх дыктатараў мінулага стагодзьдзя прызнаваўся ў сваіх дзёньнікаўых записах, што вострую асалоду ад улады ён адчуваў толькі тады, калі ламаў моцнага. Усе астатнія прыядалася, як прасініца.

Мэта ды мэтады

Ці можна незаконнымі/амаральнімі мэтадамі змагацца за вызваленіне Бацькаўшчыны? Апытање «НН».

«У палітыцы не працујць стандарты маралі»

Пётр Марцаў, выдавец: «Цяжкое пытанање, на якое ніяма адназначнага адказу. У палітыцы не працујць стандарты маралі, якія функцыянуюць у штодзённым жыцці. З пункту гледжання зрынутай улады, любая рэвалюцыя незаконная. І што, мы павінны бязьдзейнічаць? У палітычнай барацьбе магчыма ўсё. Нельга сказаць нешта акрэсленае па такім філозофскім пытанањы».

«Можна»

Андрэй Федарэнка, пісменнік: (Сымблецца). «Можна. Толькі я больш нічога не скажу».

«Закон можна парушаць»

Уладзімер Мацкевіч, мэтадоляг, палітык: «Сёньня закон супярэчыць праву і маралі. Калі закон становіцца амаральнім, то яго можна парушаць. Што датычыць маралі, то я, як хрысьцянін, лічу, што мараль нельга парушаць ні ў якім выпадку».

«Наўрад ці»

Валянцін Акудовіч, філёзаф: «Не. То, што дамагаеца амаральнімі шляхам, рана і позна ўсё адно адгукнецца. Што датычыць палітычнага імпэраторыў,

то там ёсць дзеяньні, якія нам падаюцца амаральнімі, калі, напрыклад, быўшы вораг ўваходзіць у адну кааліцыю, але ўнутры палітыкі яны выглядаюць цалкам нармальнімі. Калі такіх нормаў ні будзе, то палітыка ні зможа функцыянуваць. Маральнасць у жыцці і маральнасць у палітыцы — дзіве абсалютна разныя рэчы. Аднак зъмена ўлады незаконнымі шляхам наўрад ці можа прывесці да нечага добра».

«Можна застацца маральным»

Анатоль Лябедзька, старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі: «Амаральная ў палітыцы могуць паступаць толькі амаральная палітыкі. Маё меркаваніне, што палітыка можа і павінна заставацца маральным».

«Ні ў маральным, ні ў прагматычным»

Пётра Рудкоўскі, філёзаф, тэолояг: «Лічу недапушчальным. І ў маральным, і ў прагматычным пляні. У маральным з той прычыны, што нехта можа паквапіцца на жыццё ці здароўе, якія зьяўляюцца неаспречнымі капітуюнасцямі самі па сабе. У прагматычным, бо нашыя апантэнты атрымліваюць перавагу над намі».

«Гэта фашизм»

Адам Глёбус, літаратар і выдавец: «Ёсць такі выраз: мэта апраўдае сродкі. Дык вось — гэта нехарошы выраз. Гэта — фашизм. Калі мы хочам дасягнуць сапраўды сьветлых і чыстых мэтадаў, то і сродкі, адпаведна, павінны быць сьветлымі і чыстымі».

«Я заўсёды падтрымліваў Севярынца»

Аляксей Марачкін, мастак: «Ні ў якім выпадку. У гэтым пытанањы я заўсёды падтрымліваў Паўла Севярынца, які цвёрда стаіць на прынцыпах хрысьцянскай маралі. Такіх бы, як Паша, нам паболей, можа б, нешта і зъмянілася».

«Нядоўгатэрміновая перспектыва»

Андрэй Казакевіч, палітоляг: «Не. Такія дзеяньні ні могуць прынесці ка-

рысы і ў доўгатэрміновай перспектыве. Дзейнічаць незаконна і амаральна можна толькі ў крытычных умовах. У штодзённасці такой практыцы ні можа быць месца, бо гэта непазыбежна прывядзе да дэградацыі. Такія мэтады барацьбы могуць даць толькі вонкавы ёфект».

«Быць на баку дабра»

Андрэй Абламейка, грэка-каталіцкі сяўтар: «З двух ліх нельга выбіраць ні адно, ні другое. Ні большае, ні меншае. Трэба заўжды быць на баку дабра».

«Толькі законныя мэтады»

Аляксандар Кулінковіч, рок-музыкант: «Не. Магчыма, у мяне не ўласцівая для рокера неэкстремальная пазыцыя, але мы мусім выкарыстоўваць толькі законныя мэтады змагання. Нават калі закон кепскі, ён ўсё адно закон, і трэба шукаць законапаслухмянныя шляхі для дасягнення сваёй мэты. Калі ў краіне ніяма закона, то адбываецца бардак і анархія. А сёньняшня краіны ні могуць абысьціся без парадку і законапаслухмяннасці, толькі тады мы зможам дамагчыся свабоды, праўды, справядлівасці».

«Любяя мэтады» — перажытак мінулага»

Захар Шыбека, гісторык: «Ніколі не падтрымліваў гвалту і амаральнасці. Сумленнасць павінна прысутнічаць ва ўсіх сферах нашага жыцця, у тым ліку ў палітыцы, дыпламатыі і г.д. «Любяя мэтады барацьбы» — гэта, ведаецце, перажытак мінулага, як, скажам, кроўная помста ці нешта іншае. Новыя пакаленьні беларускіх палітыкаў ні можа сабе дазволіць амаральнасці ці адсутнасці законапаслухмянства, бо тады такі стан будзе доўжыцца да бясконнасці, гісторыя гэта толькі пацвярджае. Павінны быць пэўныя маральные стандарты, якія нельга нікому парушаць. Для мяне такім прыкладам у палітыцы зьяўляюцца чэскія прэзыдэнты Масарык і Гавал, якія маральнасць ставілі на першае месца і, тым ні менш, прышлі да ўлады».

«Сіла духу»

Валер Булгакаў, рэдактар часопісу «ARCHE»: «Моц беларускай апазыцыі заўжды была ў сіле духу, а не ў сумненых мэтадах барацьбы. Калі апазыцыя пачынала выкарыстоўваць нейкія мэтады з арсеналу Лукашэнкі, то яна губляла свой твар. Гэта адкідвалася назад, яна губляла згуртаванасць сваіх шэрагаў. Сёньняшня ўлада ўманціраваная ў амаральнасць, і толькі калі мы будзем моцныя духам, яна падзе».

Апытаў Зыміцер Панкавец

Наш інтарэс у Эўрасаюзе

Што можа быць цікавей за ўвасобленую ўтопію, якая ня стала антыутопіяй? Погляд скептычнага ёўрааптыміста прадстаўляе Сяргей Богдан.

У нядзелю, 25 сакавіка, кіраўнікі ёўрапейскіх краінаў гучна адзначылі пяцідзесятую ўгодкі Рымскіх дамоваў аб інтэграцыі ў эканамічнай і атамнай сферах. Гэтая падзея лічыцца сымбалічным пачаткам стварэння ЭС. Прывклад ёўрапейскай інтэграцыі паказвае, як нібыта абстрактная ідэя-мара дасягаецца канкрэтнымі і вельмі прагматычнымі сродкамі. Што з гэтага вынікае для беларусаў і іх дачыненняў з ЭС?

Прагматычная гісторыя ЭС

Сёньня гісторыя Эўрасаюзу ўжо загнаная ў ідэалігічныя рамкі дый выкладаецца як аб'ектыўны і амаль непазъбежны працэс гістарычнага разьвіцця. Ідэя аб'яднання Эўропы ангажаванымі дасьледнікамі вычытваецца ў самых розных тэкстах, пачынаючы з XIV ст. Пасыль, маўляў, змучаныя вайной ёўрапейцы стварылі ў 1951 г. Аб'яднанне вугалю і сталі, а ў 1957 г. — эканамічную і атамную супольнасць. І пачаўся працэс аднаўлення ёўрапейскага адзінства, вянцом якога ёсьць Эўразія. Так збылася адвечная мара ёўрапейскіх народаў аб супольным жыцці...

Гэта — вельмі тэндэнцыйная візія гісторыі Звязу, бо яна хавае за сабой рэальныя абрывы пад дагматыкай. Міжтым, рэальная гісторыя ЭЗ ня мае патрэбы ў яе прыхоўванні, бо збудаваная на звычайных чалавечых памкненнях да выгody. Эўрапейская праўда годная паказу, бо што можа быць цікавей за ўвасобленую ўтопію, якая ня стала антыутопіяй?

Прынамсі, пакуль. Утопія, бо ЭЗ не аднаўляе, а ўпершыню стварае кантынэнтальнае адзінства.

Ёўрапейскага адзінства ніколі не існавала. Многія краіны Эўропы колькі разоў былі загнаныя за краты гіганцкіх імперый — пачынаючы ад Карла Вялікага да Гітлера і Сталіна, але якое ж тут адзінства? Астатні час усё існавалі пасобку. Вычытаць у сачыненнях візіянэраў мінулых стагодзьдзяў можна ўсё што заўгодна, але пытанье, ці імі кіраваліся (ці хоць бы ведалі пра іх) рэальнай дзеячы ёўрапейскай інтэграцыі. Да таго ж, пляны ёўрапейскага аб'яднання мінулых стагодзьдзяў наўрад цімагчыма ўспрэз разглядаць у палітычнай сітуацыі XX ст.

Ёўрапейская інтэграцыя была справай прагматычнай, чысьцейшай Realpolitik. Змучаныя вайной ёўрапейцы былі ня толькі ў 1945-м, але і ў 1918-м. Чаму ж тады інтэграцыя (дакумэнтальна пацверджаная, а не рамантычная мары маргінальных філёзафаў) пачалася толькі пасыля II усясьветнай? Бо такі працэс, як усёхонная інтэграцыя кантынэнту, ёсьць занадта цяжкім для яго ажыццяўлення плянава, як абстрактнага праекту. Абстрактны праект фактычна ўтапічнага характару трэба рабіць праз канкрэтныя малыя палітычныя крокі, заснаваныя на прагматычным разылку. Гэта будзе больш прыземлена і не гарантуе ўрэшце дасягнення самой першапачатковай мары, але іншага пляху няма.

Пачалася інтэграцыя Эўропы са стварэннем аб'яднання вугалю і сталі, пры

дапамозе якога Францыя гарантавала сабе бяспеку ад новага ўзьдыму Нямеччыны шляхам кантролю над важнымі для тагачаснае вайсковае магутнасці любое дзяржавы рэурсам — вугалем і сталлю. Нямецкі ўрад жа імкнуўся вярнуць сваю дыскрэдытаваную краіну ў супольнасць нацыяў праз удзел у міжнародных структурах, бо тады немцы выклікалі ў большасці дэмакратычнага свету такія самыя адчуваныя, як сёньня мусульмане.

Справа пайшла пасыпахова, і гэта дазволіла згаданай структуры ўрэшце стаць адным са складнікаў аб'яднанай Эўропы. Але стваралася аб'яднанне вугалю і сталі для згаданых, куды менш высакародных мэтаў, і нічога на той момант не было прадызначана.

Наступныя структуры ў будынку Саюзу былі створаныя таксама дзеля іншых мэтаў і толькі праз дзесяцігодзідзі былі ўключаны ў новы праект «Саюзу». Гэта — эканамічна і атамная супольнасць, чыё заснаванне съвяткалася ў нядзелю. Прымаць лінейную схему разыўцца ЭС з 1951 да 2007 г. — тое самае, што верыць у кансыпралягію і змову таямнічых «эўраінтэгратаў», якія паводле нікага пляну будуюць Эўропу. Паводле пляну яно, можа, і хутчэй было б, але, на жаль, пры кіраванні чалавечым грамадзтвам сутыкаецца з такой колькасцю пераменных чыннікаў, што трацяць сэнс любяя буйныя пляны. Бо чым скончыцца ўрэшце палітычныя крокі — звычайна невядома.

Зазначым таксама, што ёўрапейскае аб'яднанне магло бы мець і зусім іншыя абрывы, бо, скажам, побач з ёўрапейскай эканамічнай супольнасцю існавалі канкурэнтныя праекты, а менавіта Эўрапейскай асацыяцыі вольнага гандлю, заснаванай Вялікай Брытаніяй, Даніяй, Нарвегіяй, Швайцарыяй, Аўстрый, Партугаліяй, Швэцыяй. Многія праекты ёўрапейскай інтэграцыі аказаліся тупіковымі — пачынаючы з Палітычнай супольнасці і заканчваючы Канстытуцыяй. Урэшце ацалелыя тры структуры — Аб'яднанне вугалю і сталі, Эканамічна і Атамная супольнасці — і аказаліся асновай больш згуртаванай канструкцыі Звязу, які існуе ў больш ці менш сучасным выглядзе толькі з паловы 1990-х.

АПЫТАНЬНЕ НА САЙЦЕ «NN.BY»

Вы за тое ці супраць таго, каб Беларусь уступіла ў Эўрасаюз?

так, я за

134 (56.5%)

не, я супраць

16 (6.8%)

У НАТО варты, а ў ЭС — не

27 (11.4%)

гэта пытанье нават ня заўтрашняга дня

28 (11.8%)

лепей аднавіць Рэч Паспалітую ў Балтачарнамор'і

28 (11.8%)

трэба заставацца ў саюзе з Расеяй

4 (1.7%)

Усяго прагаласавала на 16.40 11 красавіка: 237

З гэтага вынікае, што, па-першае, буйнамаштабная інтэграцыя — гэта працэс дастатковая выпадковы, калі, вядома, не ажыцьцяўляць яго савецкім каманднымі мэтадамі СЭВу. Па-другое, буйнамаштабная інтэграцыя — шлях спрабаў і памылак ды ажыцьцяўлення канкрэтных праектаў, мэты якіх — не прывідная ідэя пабудовы квітнеючай Эўропы ад Лісабону да Менску, а канкрэтныя праекты — да прыкладу, аптымізацыі сельскагаспадарчых рынкаў ці наладжвання дарог.

Пра тое трапіла сказаў колішні французскі міністар замежных спраў Юбер Вэдрын пасыль паразы з Канстытуцыйнай дамовай: «Мы павінны вярнуцца да Эўропы вялікіх праектаў: праектаў у галіне інфраструктуры, адукцыйных, наукаўных, прымысловых, сацыяльных, культурных, экалагічных, дыпламатычных праектаў. Дакладных праектаў, з графікамі выканання. Сутыкнуўшыся з гэтым, ніхто не паддасца спакусе прагласаваць супраць».

Наш інтарэс у Эўрасаюзе

Кожная краіна ішла ў Саюз, шукаючы свае інтарэсы. Вядома, інтарэсы дзяржавы вельмі шматлікі і разнастайныя, а таму дзеля іх вызначыння неабходная дыскусія на ўсіх узроўнях, але яны **павінны** быць канкрэтна вызначаныя. Напрыклад, адным з інтарэсаў Вялікага Брытаніі ў Саюзе было кампенсаванье згубленых эканамічных магчымасцяў у ейных колішніх калёніях.

Нам таксама, калі ўжо паўстала пытанье інтэграцыі ў Эўрасаюз, трэба шукаць свае канкрэтныя інтарэсы. Пачаць з простага пытання — інтэграцыя дзеля чаго? Прыкладам, аўтары кнігі «Беларусь: сцэнары рэформаў» пішуць пра пэрспэктывы, перадумовы і гісторыю дачыненняў Беларусі і эўрайнтэграцыйных праектаў. Але забываюцца на абронутаванье самой ідэі эўрайнтэграцыі для Беларусі! А гэта тэарэма, а не аксіёма.

На жаль, такое безразважнае стаўленне да ідэі эўрапейскага аўяднання даўдзіцца назіраць сярод многіх актыўістаў апазыцыі. І гэта глыбокая памылка. Нельга прапагандаваць ідэю эўрапейскай інтэграцыі, не разумеючы яе значэння для Беларусі і ня могуучы яе абронутаваць. Гэта відаць ужо па вельмі дзяржаўніцкім падыходзе многіх дэмакрататаў да палітыкі. Ён пярэчыць ідэалам эўрайнтэграцыі. Вядома, нацыянальная дзяржава ўсе ўсходнеэўрапейскім разуменіні — гэта канчатковы вынік эвалюцыі інстытуту дзяржавы, яна кантролюе ўсіх і вызначае ўсё. Але ў рамках ЭС зъмяніўся погляд на нацыянальную дзяр-

КАЛЯЖАРЕМА ПЛЯВІ

жаву, зрэшты, як і ўва ўсім заходнім съвеце, дзе ўрадавыя агенцы разглядаюцца як установы па аказанын паслугаў грамадзянам, а не інструменты манапольнага гвалту на пэўнай тэрыторыі. Беларускія дэмакраты мусіць зразумець гэта, альбо яны проста не патрапяць праводзіць эфектыўную і разумную палітыку.

Гэта важна і таму, што, як піша International Herald Tribune, сёньня ўзынікла пытаныне аб суднесенасці інтарэсаў пашыранага Саюзу інтарэсамі ўсіх чальцоў. «Да пачатку 1990-х г. мы ўважалі, што нацыянальныя і эўрапейскія інтарэсы ёсьць сінанімічнымі і ідэнтычнымі паміж сабой. Сёньня існуе відавочная апазыцыя гэтаму меркаванню». Сапраўды, сёньняшні праект аўяднанай Эўропы настолькі адрозніваецца ад праектаў 50-х, 60-х і нават 90-х г., што яго трэба лічыць чымосьці зусім іншым, ужо хоць бы з-за разнастайнасці ягоных ўдзельнікаў. І трэба зразумець, што ўсёткі беларусам нельга забывацца на свае інтарэсы, спадзеючыся, што ўсё за нас вырашыць Брусэль.

Брусэль толькі каардынуе гэты праект супольнае Эўропы, але праект супрацы прадугледжвае выкіданье ягонымі ўдзельнікамі сваіх зацікаўленняў, інтарэсаў і прэтэнзій. Пасыль яны даходзяць да згоды і працутоць. Аднак сэпяршы трэба выказацца. І тут зноў няма пэўнасці, што беларусы здолелі б выказаць свае інтарэсы, калі б яны (уявім сабе) там ужо былі. Бо калі паглядзець на каментары ў беларускіх СМІ з нагоды непрыняцця Канстыту-

цыйнай дамовы ЭС, дык складваецца ўражаныне, што разуменіе нашых інтарэсаў у ЭС у беларускай супольнасці, так інакші далучанай да палітыкі, пакуль адсутнічае. Чуваш было толькі шкадаваныне па Канстытуцыі. І ніякай рэфлексіі.

Гэта небяспечна. Бо, напрыклад, канстытуцыйныя інавацыі насымчэ давалі эўрапейскай чапверцы — Вялікай Брытаніі, Францыі, Нямеччыне і Італіі — магчымасць дамінаваць пры прынцыпі рагшэння. А гэта, у прыватнасці, азначала б, што замежная палітыка Саюзу будзе скіраваная перадусім на Міжземнамор’е, якім цікавяцца Францыя ды Італія. Нямеччына ж зноў магла бы ігнараваць Усходнюю Эўропу, абы дагадзіць маскоўскім сябрам. Усходняя Эўропа — у пройгрышы.

Фактычна, гэта небяспечна ня толькі для беларусаў ці ўсходнеэўрапейцаў. Гэта небяспечна для самога Саюзу, які тым самым перастаў бы быць праектам супрацы, а пачаў бы працаўаць у прыватных інтарэсах. Таму нам варта зважаць на такія моманты.

Каб Эўрасаюз нас не расчараўаў, нам трэба чынна ўдзельнічаць у ім як партнёрам, а не чакаць гатовых рагшэнняў і датацый. Гэта — першачарговая задача беларускага палітычнага кіраўніцтва цяпер і ў будучыні. Зноў жа не абыйдзесьці абстрактнымі мэтамі «вяртаныя ў Эўропу», бо толькі канкрэтныя крокі і праекты дадуць плён. Як лёзунг для на тоўшчу яно, вядома, прыдасца, але палітычная стратэгія складаецца ня зь лёзунгам.

Маскву забыліся згадаць

Пра Беларусь, Радею і Комі па вяртаныні з Сыктывкару піша Аляксандар Фядута.

Мне падалося, што на Дні Волі забыліся згадаць Радею. Не, яна была, яна прысутнічала, і ейны грамадзянэ — Мікіта Белых і Уладзімер Рыжкоў — нават выступалі з усходцаў Нацыянальнае акаадэміі навук. Але ніхто яе ня кляў, не вінаваціў у спробах паглынуць нашу маленіцкую, але вельмі гордую краіну, не падазраваў у кепска прыхаваных імпэрыялістычных схільнасцях.

Прычым ня тое, каб схільнасці гэтых сталі меншыя, ці самі мы, беларусы, сталі разумнейшыя. Але арганізаторам мітынгу было не да таго. Не да Радеі было. Свае праблемы замучылі.

Зрэшты, гэта правільна. Пра Радею трэба пакрысе забывацца. Ну, ёсьць такая краіна на Ўсходзе — вялікая, са сваёй гісторыяй (і з нашай супольнай — гісторыяй!), са сваім рынкам (добра было б засвоіць — на агульных асновах, без профэрэнцыяў). Яна мае шмат карысных і нават вельмі карысных выканняў (можна купляць і нават трэба купляць, але — па сусветных цэнрах!). Яна мае ядравую зброю (толькі не палохайце нас!). Што яшчэ?

Немагчыма жыць, бясконца азіраючыся назад. Арганізм чалавечы так уладкаваны, што нават калі мы павіяртаемся ўсім корпусам, дык ўсё адно глядзім наперад, наўпрост перад сабой — толькі аддаляемся пры гэтым ад вызначанай мэты.

Можна, канечне, пасправацаць прымусіць Уладзімера Пуціна адказваць за ўчынкі Міхаіла Мураўёва-Віленскага, але толькі акаадэмік Фаменка перакананы, што час можа насыць рознаскіраваны характар. Бацька за сына яшчэ можа неяк адказваць, але сын за бацьку?! Чым мы тады лепшыя за Сталіна? Нічым. Таму съед разабрацаў іншым — не якія ўзаемны ў Беларусі з Радеем былі ў мінульым і чаму (гэта задача гісторыякай), а якім яны ёсьць, якім могуць быць і мусяць быць.

Паказальна, што Дзень Волі з намі прыехалі адзначаць прадстаўнікі тых

трох народаў, зь якімі акурат Гісторыяя нас і вяла найшчыльней за ўсё, — расейцы, украінцы ды палякі. Усім тром народам у рэтраспектыве ёсьць, з нашага боку, што паказаць зь ліку крыва да і закідаў. А ў пэрспектыве? Нейкія адносіны ўсё адно паміж намі мусяць заставацца. Таму што можна съмяяцца з розных словаў Аляксандра Лукашэнкі, але ягоная праўда, калі ён кажа: «Ніхто нас ад Радеі на Марс не зынясе». Бо ж не зынясе! Нам тут жыць. З гэтымі суседзямі.

«Мы рухаемся ў Эўропу», — кажам мы. Пры гэтым многа хто разумее так, што Эўропа — гэта нейкія анты-Радея. Але вось так выйшла, што калі чатырох месяцаў мне давялося правесці ў самай што ні на ёсьць расейскай правінцыі — у Рэспубліцы Комі. Там, дзе траціна насленіцтва — уласна народ комі, траціна — нашчадкі тых, хто сядзеў у лягерах, і яшчэ траціна — нашчадкі тых, хто гэтыя лягеры ахоўваў. Я ня маю да аграрнай праблематыкі ніякага дачынення, але расповед пра тое, як будуць рабіцца — пачынаючы з 2007 г., то бок ужо сёньня — датацыі сельскагаспадарчаму вытворцу ў гэтым заснежаным рэгіёне, мне дужа нагадаў аналагічную схему ў Эўрапейскім Звяззе. Гэта ў нас фінансуюцца кампаніі — сяўба, жніво. Там — інакші.

Там датуецца вынік. Так, у Комі не

вырасце збожжа. Там спэціялізуецца на жывёлагадоўлі. Выгадаваў парсючка ці кароўку (ці аленя!) — атрымай датацыі з разыліку на жывую вагу. І за малако — з разыліку на літар. Так, каб атрыманая прадукцыя была рэнтабельная для вытворцы і танная для пакупніка. Мы ганаўміся чыстымі менскімі дарогамі. Разам з тым, калі ў нас выпадае сънег сантымэтраў на дваццаць — гэта ўжо катастрофа, сънегазборнай тэхнікі не стае, асабліва ў спальнях раёнах. А ў Сыктывкарэ шторанак, незалежна ад таўшчыні сънежнага покрыву, жыхары гарадзкіх ускраінаў выижджаюць па свежапрыбранай шашы да сябе на прану. І ніхто ня бачыць у гэтым асаблівую заслуగу мэра. Гэта штодня. І лёд на прыступках гатэлю, дзе я жыў гэтыя чатыры месяцы, сколваўся шторанак — да дзвеяці гадзінаў раніцы! І дворнікаў, па пчырасыці, я там ня бачыў.

Але болей за ўсё мяне ўразілі книгі, выдадзеныя мясцовым аддзяленнем «Мэмарыялу». Дзвеяці агромністых, энцыклапэдычнага фармату тамоў, чорных з срэбрам. Яны называюцца — «Пакаяньне». Яны ўтрымліваюць сьпісы рэпрэсаваных, вязніў з Варкуты, Інты, Ухты, Пячоры, Абезі. Пяты том — былья польскія грамадзянэ, жыхары Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі. Том

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

прафінансаваны супольна з пасольствам Польшчы ў Радзе. А агульнае фінансаваныне праекту — за ўладай. Старшыня рэдакцыйнай рады — галава Рэспублікі Комі. Разам з тым — незалежна ад таго, хто ў гэты момант займае гэтую пасаду. Быў на чале рэспублікі Юры Сыпрыданоў — ён гэтую справу распачаў. Стаяў Уладзімер Тарлопаў — ён працягнуў. І гэта нягледзячы на вельмі напружаныя асабістства стасункі паміж двума лідэрамі.

Ці не падаецца вам, шаноўны чытач, што вось гэта самая Комі — ужо ў нашмат большай ступені прасунулася ў Эўропу, чым мы? Там жа нават партыя ўлады, якая наройні з усім змагаеца за галасы выбарцаў, выпускае ўлёткі і каляндарыкі на мове комі, першы нумар у ейным перадвыбарчым сьпісе дае інтэрвю на мове комі — а пры гэтым сам народ комі толькі ў вёсках на роднай мове і размаўляючы. Але інфармацыйныя выпускі на дзяржаўнай мове — двойчы ў суткі — на мове комі. Фэстываль нацыянальнай песні — на комі. Газета — на комі. Кнігі — на дзяржаўную замову, без падзелу на прыдворна-прыкормленых і апазыцыйных — на комі.

У Інце, шахтарскім горадзе, памятным са «Споведзі» Ларысы Генюш, у сярэдняй школе размаўляў з настаўнікам. Яму гадоў пяцьдзесят, ссыпава пад гітару. Разам зь дзецьмі стварыў невялікі музэй пра тых выбітных людзей, хто сядзеў у Інталагу. У самым Сыктывкару шмат прадстаўніцтваў замежных фірмаў — украінскіх, польскіх, латыскіх. Ці адчуваеце? Іх ачольваюць нашчадкі суайчыннікаў, якія сядзелі ў тамтэйшых лягерох. Прыйжджаюць да інцінскіх дзесяці, распавядаюць, прывозяць кнігі. Пра беларусаў, якія сядзелі ў Інце — нават пра Ларысу Антонаўну, — ані слова. Не таму, што тэма забароненая ці мова незразумелая. Міхаіл Рагачоў, старшыня праўлення фонду «Пакаяньне», кажа наўпрост:

— Нам перакладнік не патрэбны, дамо рады. Але — Вы дашліце кнігі, не забудзьцеся!

«Не забудзьцеся!» Памятайце! Ня дзеля таго, каб працягваць па-дзіячы крыўдзіцца, вінаваціць у сваіх няўдачах хлопчыка з суседніх пясочніц, а дзеля таго, каб не дапусціць паўтарэння. У гэтым

рэзьніца. Дарослы адрозніваецца ад дзіцяці тым, што бярэ адказнасць на сябе, а не перакладвае на чужыя плечы. І дае рады сваім проблемам — сам.

Яны там, у гэтих інцінскіх сянягох, нашмат большыя эўрапейцы, чым мы. Яны і памятаюць, і смуткуюць без палітычнага падтэксту. Без прэтэнзій адно да аднаго — сёньняшніх. Толькі б не паўтарылася.

Радзе пачне адгайваць. Не сувятыя яны, расейскія палітыкі, але і не людажэрцы. Можа, паспрабаваць забыцца пра іх, пачаць жыць самім, сваім розумам, сваім домам, будаваць уласную эканоміку, не чакаючы на

міласыціну. Бо сорамна ж прасеіць міласыціну. Мы дарослыя. Мы ганарамся Статутам Вялікага Княства — першай Канстытуцыяй у Эўропе. Мы надрукавалі першую кнігу на ўсходнеславянскай мове. Але чамусыці ўвесел час азіраемся на малодшага брата (малодшага, малодшага — яго наш Сімяон Полацкі пісаць і чытаць вучыў!) і згадваем яго кожныя дзве хвіліны ціхім і ня надта добрым словам.

І, можа быць, акурат тое, што 25 Сакавіка 2007 году пра Радзею практычна нічога не гаварылася, і ёсьць прыкмета паступовага сталення беларусаў як нацыі.

31 кв.
2007
ЧИТАЙКА

ІВАН НІКІТЧАНКА

прафесар, літаратуровед, кандыдат філологічных наук (Беларусь, 1986 год) — лаўандыч, член Саюза беларускіх пісьменнікоў (1982)

НАСТАСЬСЯ ПЯТРОУНА

доктор філологічных наук (Беларусь, 1980)

У ФІЛЬМЕ Віктара Корзуна

Верыць толькі ветру Чарнобыль. 20 гадоў пасля

Прэзэнтаваць
24 красавіка, а 19.00
урадава Партыя БНФ "Адраджэньне"

Сценарыст: Іван Нікітчанка. Склад: Ігор Мініка, Альманіт Ляўко, Міхаіл Курчуков, Сюзан, Альбена Знешко, Елена Ефім, Дзмітрый Барбак, Святланіла Ганчарук. Аўтор: «Дзімі Нікар». Саунд-дизайн: Лічакі Ганчарук.

www.bnf-bn.org

Наш чалавек

Працяг са старонкі 7.

Пра літаратуру

Народным пісменыкам «наш чалавек» лічыць Уладзімера Арлова (26,7%), аднак не зацыхліваецца на пытаннях літаратурных рэйтынгаў. 20,7% увогуле рапаць адміністратара як савецкі перажытак.

Агулам 56% чытчачоў лічыць, што слава «Зянон-хопу» не перажыве і трох год. Яны хоць і цікавіцца навамоднымі штучкамі накшталт нашумелага ананімнага верша, але не ставяцца да іх надта сур'ёзна. Дарэчы, на Вялікім джынсавым фэсьце найболей людзей хацелі б пабачыць Зянона Пазняка — 47,4%. Ён далёка апярэдзіў нават Бона, вядомага сваімі гуманітарнымі акцыямі саліста гурту U2, які набраў толькі 16,6%. Варта адзначыць, што апытаньне праводзілася задоўга да зьяўлення «Зянон-хопу». Усё гэта съведчыць пра тое, што Пазняк застаецца культавай фігурай з вялікім палітычным патэнцыялам — праўда, скарыстацца зь яго ён зможа, толькі вярнуўшыся на радзіму.

Пра мову

Піша «наш чалавек» найчасцей кірыліцай, клясычным правапісам — каля 50%. Афіцыйным правапісам карыстаецца 22,9% аўдыторыі, то так то гэтак (у залежнасці ад настрою) піша яшчэ 23,7%. Тут можна зрабіць некалькі высноваў. Па-першое, клясычны правапіс дастаткова моцна заняў пазыцыі ў незалежным беларускамоўным грамадзтве. Па-другое, было б памылкай абсалютызаваць ягоную ролю і ігнараваць пажаданьні тых, хто карыстаецца афіцыйным правапісам. Пытаныне правапісу можа стаць прычынай сур'ёзнага расколу ў незалежным грамадзтве, асабліва тады, калі ўмовы для беларускай культуры зробіцца больш спрыяльнімі. З пашырэннем ужывання беларускай мовы праблема дзвіюх граматыкаў заўстрыйца. Вырашана канфлікт трэба будзе толькі кампрамісам. Што да лацінкі, то карыстаюцца ёю толькі 4,2% «нашых людзей». Калі будзе паставлена задача вярнуць лацінку ў масавы ўжытак, для гэтага спартрэбіцца агромністый выслікі яе папулярызатару ў ды немалая палітычная воля. Аб'ектыўных

перадумоваў для гэтага практэсу пакуль няма.

Амаль палова (48,2%) «нашых людзей» думае па-беларуску. Па-расейску думае 18,3%, «як калі» — 26,8. Цешынь, што людзей абсалютна ня думаючых, сярод нас 5,4%. Ці гэта тыя, хто ня думаюць, а дзеяйнічаюць?

Пра рознае

Самая вялікая частка чытчачоў сайту «НН» (40%) глядзіць тэлевізію праз антэну кабэльнага або камэрцыйнага эфірнага ТВ мясцовага апаратара. Натуральна — гэта тая самая гарадзкая аўдыторыя. А вось 18,6% глядзіць тэлевізор праз спадарожнікавую антэну. Цікавая інфармацыя для стваральнікаў незалежнай беларускай тэлевізіі: гэта лічба пе-равышае сярэднюю па краіне.

Большасць (каля 50%) аўдыторыі ад-назначна лічыць найгалоўнейшай перамогай беларускай зброі Бітву пад Воршай. Пасыля яе ў рэйтынгу ідзе Грунвальдская бітва (28,5%). Вызначаючы афіцыйны Дзень вайсковай славы вольнай Беларусі, будучым дэмакратычным уладам давядзенца рабіць складаны выбар паміж жаданьнімі незалежнага грамадзтва ды паліткарэктнасцю да ўсходнягі суседа.

У навушніках нашага чалавека гучыць «Беларусь будзе вольнай» Таварыща Маўзэра ды «Гадзючнік» «NRM». Гэта, дарэчы, адзін з рэдкіх выпадкаў, калі

23 Лютага для Вас съята? 384

так, съята 76 **19.8%**
не, я гэтага дня за съята не прызнаю
228 59.4%

для мяне гэта ня Дзень савецкай арміі, а Дзень стварэння Беларускай краёвай абароны 80 **20.8%**

Як трапляе тэлевізія на Ваш блакітны экран? 290

праз эфірную антэну: хатнюю, вонкавую ці камунальную **69 23.8%**
праз антэну кабэльнага або камэрцыйнага эфірнага ТВ мясцовага апаратара **116 40.0%**
праз «тэлерку» для спадарожнікавага ТВ **54 18.6%**
праз Інтэрнэт **8 2.8%**
ня ведаю: я гляджу ТВ толькі ў мэтро ці ў гасцінях **43 14.8%**

На якой мове Вы думаеце, чытак? 388

па-беларуску **187 48.2%**
па-расейску **71 18.3%**
па-ангельску, на іншых мовах **5 1.3%**
як калі **104 26.8%**
я ня думаю **21 5.4%**

Хто найлепшы спартовец 2006 году? 129

М.Мірны (тэніс)	13	10.1%
А.Глеб (футбол)	35	27.1%
А.Мезін (хакей)	13	10.1%
Ул.Самсонаў (настольны тэніс)	15	1.6%
Н.Харанека (лёгкая атлетыка)	0	
В.Назарава (біятлён)	3	2.3%
Дз.Дашчынскі (фрыстайл)	19	14.7%
А.Герасіменя (плаванье)	8	6.2%
К.Карстэн (веславанье)	6	4.7%
I.Ціхан (лёгкая атлетыка)	12	9.3%
А.Турава (лёгкая атлетыка)	1	0.8%
Н.Цылінская (вэліятрэк)	4	3.1%

радыё свабода

Тэл.: (+375 29) 26 42
СВІД: 22:24
www.svaboda.org
п/я 111, Мінск 220030, Беларусь
Vnozhadeka 1, Praha 1000 02

ад 25 сакавіка — новы часцік . хвалі

06:00-08:00	7115	41 м
	9635	31 м
18:00-20:00	9725	31 м
	15215	19 м
20:00-22:00	7115	41 м
	15215	19 м
22:00-24:00	7115	41 м
	9720	31 м

612кНz/490м спраднія хвалі

www.svaboda.org

пра-съвет

рок-ідалам давялося крыху пацясыніца. Але знакав тое, што немаладая «NRM» усё роўна працягвае трывалаць цікавасыць маладой аўдыторыі. Тым больш што на трэцім месцы рэйтынгу — «Мінск — Менск» у выкананыі тых самых «энэрэмайцаў» (18,1%).

Спартойцам 2006 году аўдыторыя «НН» прызнала футбаліста Аляксандра Глеба. Праўда, набраў ён ня дужа шмат — 27,1%. Астатнія працэнты расцягнуліся паміж іншымі спартойцамі. Няма ў нас пакуль культавай спартовай фігуры накшталт Зідану для французаў.

59,4% адмаўляюць 23 Лютага як сьвята для мужчынаў. Наведнікі сайту таксама звольшага не прызнаюць 8 Сакавіка — амаль 40% ня лічаць дзень Клары Цэткін за сьвята. Яшчэ 17,7% увогуле ня маюць каҳанай. А гэта амаль пятая частка ўсёй мужчынскай аўдыторыі сайту... Вось дзе жаніхоў шукаць трэба.

Партрэт «нашага чалавека»

Аптытаныні на сайце нельга называць чиста сацыялягічнымі, навуковымі. Разам з тым, на іх рэпрэзэнтатыўнасць для актыўнай аўдыторыі сайта паказваў той факт, што, зазвычай, працэнты, якія акрэсліваюцца пасыля адказу першых 50 рэспандэнтаў, не мяняюцца да канца аптытаныні. З аднаго кампутарнага IP-адрасу можна прагаласаваць толькі адзін раз. Гэта значыць, што з кожнай сеткі кампьютараў, злучаных на адзін сэрвэр, рэспандэнты галасавалі толькі адзін раз. То бок нельга было «накручваць» вынікі, бясконца галасуючы за «свой» варыянт адказу.

Зыходзячы з вынікаў аптытаныні, можна скласыць ўяўленьне пра думкі, перакананыні і ацэнкі сярэдняга чытача «Нашай Нівы» — то бок мы атрымаем партрэт грамадзяніна-беларусафіла ўгуле. Дык які ён, «наш чалавек»?

Гэта малады чалавек ці дзяўчына, які ганаўшчыца сваёй беларускасцю, верыць у Бога, жыве ў сталіцы, хоць і мае заманлівія прапановы з-за мяжы. Па дарозе на вучобу ці працу ён слухае флэш-плээр, у якім гучыць «NRM». У нататніку (ці інтэрнэт-дзённіку) «наш чалавек» робіць запісы тарашкевіцай, бо думае найперш па-беларуску. У яго добры настрой ды ўпэўненасць у тым, што хутка ўсё зменіцца да лепшага. Ён ня дужа давярае апазыцыйным палітыкам (ну хіба што Мілінкевічу больш-менш), а найперш верыць у свае сілы ды прагнє дзеяньня.

Вам не здаецца, што вы ўжо недзе баўчылі яго, «нашага чалавека»?

Алесь Кудрыцкі

Ці слушна зрабіла Беларусь, вярнуўшы Віку Мароз у Вялейку? 219

Слушна, беларускія дзеци хай гадуюцца ў Беларусі 21 **9.6%**
Няслушна, у Італіі ёй было б лепш 80 **36.5%**

Хай бы італьянцы яе зараз удачавалі, але законным чынам 73 **33.3%**
Усё гэта параздзымулі, каб абмежаваць контакты беларусаў з Эўропай 45 **20.5%**

Каго б Вы хацелі бачыць на «Вялікім джынсавым фэсьце»? 441

Озі Осбарна 55 **12.5%**
Бона (U2) 73 **16.6%**
Зінэдына Зідана 40 **9.1%**
Вацлава Гаўла 30 **6.8%**
Леха Валэнсу 17 **3.9%**
Братоў Клічкоў 17 **3.9%**
Зянона Пазыняка 209 **47.4%**

Як вы пішаце? 118

Афіцыйным правапісам 27 **22.9%**
Клясычным правапісам 58 **49.2%**
Лацінкай 5 **4.2%**

То так то гэта — пад настрой 28 **23.7%**

культура

Ці ўспомніць хто пазму «Зянон-хоп» праз тры гады? 337

так 85 **25.2%**
не 137 **40.7%**
у інтэрнэце столькі не жывуць 54 **16.0%**
да таго часу аўтар і не такое напіша 21 **6.2%**
яшчэ і ў школыныя праграмы ўключаць 40 **11.9%**

Хто для вас чалавек году ў Беларусі? 469

Алесь Бяляцкі і іншыя праваабаронцы 45 **9.6%**
Аляксандар Лукашэнка 10 **2.1%**
Аляксандар Мілінкевіч 92 **19.6%**
Аляксандар Казулін 51 **10.9%**
Віцэ-прем'ер Уладзімер Сямашка 5 **1.1%**
Зыміцер Дашкевіч 36 **7.7%**
Кацярына Даманькова 4 **0.9%**
Людзі, якія выйшлі на Плошчу ў Сакавіку 213 **45.4%**
Стваральнік значка з Птахам Свабоды («За Свабоду») 13 **2.8%**

Якая песня 2006 году найлепшая? 663

Гадзючнік [Усё роўна мы пераможам] (NRM) 139 **21.0%**
Мінск — Менск (NRM) 120 **18.1%**
Возле дома твоего (Сярга) 7 **1.1%**
Святло ў цемры (IQ-48) 30 **4.5%**
Аўтабіографія (Варашкевіч — Вольскі)

37 5.6%

Край (Нэйрадзюбэль) 48 **7.2%**
Не жадаю (Чырвоным па белым) 109 **16.4%**

Беларусь будзе вольнай (Таварыш Маўзэр) 141 **21.3%**

Слушай Батьку (Алеся, Анатоль Ярмоленка) 32 **4.8%**

Як Вы ацэньваеце выбар Архана Памука нобэлеўскім ляўрэатам у галіне літаратуры? 119

Упершыню за доўгія гады — слушны 28 **23.5%**

Ізноў спудлавалі 8 **6.7%**

Шкада, што не беларусу 64 **53.8%**

Памука не чытаў, але ўхвалю 19 **16.0%**

Хто, па-Вашаму, варты званыя Народнага Пісменыніка Беларусі? 715

Святланы Алексіевіч 88 **12.3%**

Уладзімер Арлоў 191 **26.7%**

Генадзь Бураўкін 45 **6.3%**

Лявон Вольскі 99 **13.8%**

Адам Глёбус 90 **12.6%**

Іван Пташнікаў 4 **0.6%**

Алесь Разанаў 33 **4.6%**

ніхто ня варты 17 **2.4%**

гэтае званыне трэба адмініць як савецкі перажытак 148 **20.7%**

Якая перамога беларускай зброі самая значная? 295

перамога над татарамі на Сініх Водах у 1362 г. 37 **12.5%**

Грунвалдзкая бітва 1410 г. 84 **28.5%**

Клецкая бітва 1506 г. 2 **0.7%**

Бітва пад Воршай 1514 г. 146 **49.5%**

Перамога над швэдамі пад Кірхгольмам у 1605 г. 5 **1.7%**

Бітва пад Мілавідамі 1863 г. 6 **2.0%**

Аперацыя «Багратыён» 15 **5.1%**

агульныя звесткі

Колькі Вам гадоў, чытач? 389

менш за 18 55 **14.1%**

ад 18 да 27 171 **44.0%**

ад 28 да 40 113 **29.0%**

ад 41 да 50 33 **8.5%**

больш за 50 17 **4.4%**

Дзе Вы жывяце, наш чытач? 302

Менск і Менская вобласць 148 **49.0%**

Берасьцейшчына 12 **4.0%**

Гарадзеншчына 19 **6.3%**

Гомельшчына 11 **3.6%**

Віцебшчына 24 **7.9%**

Магілёўшчына 19 **6.3%**

Эўропа 43 **14.2%**

Расея 5 **1.7%**

Амэрыка 9 **3.0%**

Афрыка і іншыя Карыбы 12 **4.0%**

Справа нядзячая, ды патрэбная

Рэцэнзія Аляксея Бацюкова
на кнігу пра самыя невядомыя
войны беларускай гісторы.

Самая нядзячая справа для гісторыка — аналіз далетапісных часоў. Тут найбольш выразна праяўлецца суб'ектыўныя характар гісторыі як навукі рэканструяваньня (зь непазыўбажным пераходам у канструяваньне) мінуўшчыны. Ад падобнага дыскамфорту гісторыкі пазбаўляюцца найчасцей, ужываваючы міждысцыплінарны падыход, прыцягваючы правераныя ў іншых дасыльдаваньнях мэтады і надаючы сваім тэзісам гіпатэтычныя характар, што ў суне дае іх канструкцыям ілюзію імкнення да аб'ектуўнасці.

Можна пайсці іншым шляхам — не пазыўбажную суб'ектыўнасць гісторычнага расповеду ператварыць у галоўныя козыр, бо нам, чытчам (у адрозненііне ад спэцыялістаў), гісторыя важная на так дзеля ўсьведамлення яе заканамернасцяў, як дзеля суперажыванья продкам, людзям мінулых эпох. Мы чакаем, што на старонках гісторычнай кнігі ажывуць эмоцыі, каптоўныя для нас. Напрыклад, нам ня так важна, колькі дакладна дзён прасядзеў на кіеўскім троне Ўсяслаў Чарадзей, як што ён у гэты час перажываў, як і чаму яго вабіла назад Полаччына. Або хochaцца ўяўіць сябе Давыдам Гарадзенскім, за сьпінай якога жменька воінаў, перад вачым — крыжацкае войска, а ў сэрцы — боль за зыншчаную ворагамі сям'ю. І кроў перамогі на вуснах. Патэтычна, патасна? Так. Але, згадацце-

ся, як п'яніць кроў у нашых жылах. Мы — напэсцце бязылітасных дрыгавітаў, мы — ашчэранае дзідамі крывіцкай дружыны славянскага князя, што ставіць на калені Бізантыю. Найлепшы прыклад падобнага дасыльдаваньня веннай гісторыі — кананічны твор «Вытокі єўрапейскага рыцарства» Франка Кардзіні. Не з аналізу археалагічных знаходак першых металічных дасыльдаў на тэрыторыі Эўропы пачынае ён свой аповед, і не з амбэркаваньня сацыяльной ролі веннай эліты ў пэрыяд веннай дэмакратыі. Ён прапануе чытчу ўяўіць сябе рымскім імпэратарам, перад вачым якога пад ударамі барбараў гіне ягонае войска. Альбо — жыхаром Парыжу, які назірае са сцяны крэпасці набліжэнне бліскучай, аж да болю ў вачах, хвалі закутых у сталь рыцараў Карла Вялікага. Каб мы адчули, скуль бяруцца вытокі таго рыцарства. І пры гэтым — ніякай публіцыстычнасці.

Ягор Новікаў пайшоў першым шляхам. Агаворыма, гэта ня slabасць дасыльдаваньня, а асаблівасць, заканамерная для распаўсюджанага ў беларускіх акадэмічных асяродках тыпу наўковай рацыйнальнасці, якая шмат у чым захоўвае маркісцкі фармацыйны падыход да гісторыі, а калі глядзець шырэй — рэализуе пазытыўісцкую праграму ў наўцы. Усе падыходы маюць права на існаванье, а па грунтоўнасці аналізу кніга мае высокі ўзровень. Так што, беручы яе ў рукі, проста падрыхтуйцеся, што вам будуть распавяданы не пра воінаў, а пра вайну, пра вайну як сацыяльную зялёву. Вы даведаецца пра ўпшыў вайны на этнакультурныя і эканамічныя пракэсы на беларускіх землях, пра яе, вайны, гвалтоўную прыроду, пра розныя тыпы вайны, пра ўжываную нашымі продкамі зброю і мэтады вядзення баявых дзеяньняў. І, ясна ж, пра самі веннія дзеяньні на беларускіх землях ці з узелам старожытных насельнікаў Беларусі.

Кніга падзеленая на дзве часткі, якія маюць аднолькавую структуру — «Дадзяржаны пэрыяд (канец V — пачатак IX ст.)» і «Нарманскі пэрыяд (820 — 970-я гг.). Такім чынам, заяўлены ў назве працы аб'янанак пракрасціціся ў самую смугу тысячагодзідзяў здымасці. Аўтар ніжнюю храналагічную руслу свайго дасыльдаваньня тлумачыць жаданнем раскрываць веннія канфлікты дадзяржанага пэрыяду «толькі ў той ступені, у якой яны зрабілі ўнёсак у пракэс дзяржаватварэння і толькі ў пэрыяд, які непасрэдна папярэднічаў гэтаму пракэсу». Закладзеная ў гэтым тэ-

зісе думка можа стаць для далейшых дасыльчыкаў адпраўным пунктам крэтыкі, накіраванай выявіць дзяржаватворчы ўнёсак ранейшых ваеных сутыкненняў славян (з тымі ж готамі, качэўнікамі).

Першы раздзел («Ваеннае гісторыя») кожнай часткі — гэта інтэрпрэтацыя пісьмовых крыніц і археалагічных матэрыяляў, на аснове якіх будзеца падыходная гісторычнае реальнасць. Прыход славян на беларускія землі падаецца аўтарам у канспектыве Вялікага перасялення народаў, падкрэсліваючы і мірны, і венныя харктор асыміляцыі балцкіх земляў. Узаемадзеяньне славян з балтамі сп. Новікаў лічыць фундаментам узьнікнення беларускага этнасу. Па праблеме нарманскага чынніка ў пракэсе дзяржаваўнага будаўніцтва ў славян Усходняй Эўропы аўтар прызнае канцепцыю «паклікання варагаў», лічыць венны ўпшыў нарманаў важным фактам складвання дзяржаваўніці на беларускіх землях, а таксама дапускае нарманскую паходжаньне тэрміну «Русь». Асабліва месца ў дасыльдаваньні мае атаясамленыне імёнаў вараскіх конунгаў, вядомых са скандынаўскіх крыніц, зь летапіснымі Рагвалодам, Турам, Рурыкам.

Другі раздзел у кожнай частцы раскрывае ўпшыў вайны на разыўцы грамадства. Часам вобраз дружынай эліты пэрыяду веннай дэмакратыі элегантна ілюструеца фальклёрным эпічным матэрыялам. Трэці раздзел прысьвечаны апісанню вайсковай арганізацыі, зброй, умацаваньня і харктору правядзення алогі, стратэгіі і тактыкі вайны. Тут, акрамя пераказу бізантыйскіх крыніц, аўтар дапускае паралелі з венным майстэрствам іншых варвараў Эўропы ранняга сярэднявечча.

Пры скучасці крыніц, праблемнасці і неадназначнасці ацэнак найважнейшых фактараў дзяржбудаўніцтва на славянскіх землях і прынцыпова гіпатэтычным харкторам нашых ведаў пра той пракэс, кніга аб далетапісным пэрыядзе наўрад ці магла атрымаша больш аб'ектыўнай ці — больш суб'ектыўісцкай. Для першага не хапае фактату. Для другога — не хапіла мастацкай съмеласці.

Такім чынам, сярод прычын набыць гэту книгу галоўная — пабачыць вядомыя і зблышага сыштэматызаваныя гісторыкамі факты праз новую прызму. Сярод прычын не купляць — калі вы здаўна цікавіцесь старажытнай гісторыяй сваёй зямлі, можа аказацца, што вы гэта ўсё ўжо ведаецце.

**Новікаў, Я.
Ваеннае
гісторыя
беларускіх
земляў (да
канца XII ст.)**
Т. 1. — Менск:
Логвінаў, 2007.

Як гарадзенцы ў Адміністрацыі прэзыдэнта горад баранілі

А в Гродно я был и видел Советскую площадь: так ведь хорошо сделали, удобно и для людей! А улички там какие — узкие, убогие, ни пройти ни проехать.
(З размовы са старшынём прыёмнай Адміністрацыі прэзыдэнта).

Пасыль шматлікіх парушэнняў заканадаўства, звязаных з рэканструкцыяй Горадні, навукоўцы, гісторыкі, краязнаўцы вырашылі даслаць звартоты ў Адміністрацыю прэзыдэнта і ў Камітэт дзяржаўнага кантролю. У звартотах пералічаныя асноўныя парушэнні заканадаўства, пададзеныя афіцыйнымі паперы, якія гэта пацьвярджаюць. Укладзенія копіі артыкулаў прэсы ў гэтай тэме. Грамадзяне просяць праверыць мэтазгоднасць і рацыональнасць выкарыстання бюджетных сродкаў на рэканструкцыю гістарычнага цэнтра, пракантроліваць далейшыя выкананыя работы, іх адпаведнасць заканадаўству, прыпягнуць вінаватых асобаў да адказнасці.

Для ўпэўненасці ў тым, што за справу возьмуцца, было вырашана накіраваць лісты на поштای, а афіцыйна зарэгістраваць. Таму 12.03.07 я, Вольга Чайчыц, разам з Паўлам Караплевым, накіравалася ў Адміністрацыю прэзыдэнта з надзеяй, што на вышэйшым узроўні праблема будзе вырашаная на карысць закону.

У будынку Адміністрацыі калія кожных дзьвярэй нас чакаў ахоўнік, які распытваў, з якой мэтай мы ідзём, азнямляўся з нашымі паперамі і толькі пасыль гэтага накіроўваў нас да наступнага пад'езду. Ужо з чацвертага разу мы трапілі ў прыёмны пакой, дзе нас папрасілі трошачкі пачакаць (прычым прасілі па-беларуску). Праз нейкі час звязаўся жыцьцярадасны і вельмі добры на выгляд старшыня прыёмнага пакою. Запрасіў да сябе ў кабінет. Пазнаёміўся з намі і, як добры бацька, пачаў распытваць:

— Што тебе, Паша, привело сюда?
Дзёуна, што не на вы. А мяне, напэўна, ён не заўважыў.

Паша пачаў распавяданць. Пасыль старшыня асабіста азнаёміўся з усімі нашымі паперамі, прасякнуўся, сказаў, што мы малайцы, што цікавіміся «старинкай», «ведь это очень важно, развивать культуру, потому что культура — залог здоровой нации». Ён казаў пра тое, што «старина — это очень хорошо, и я тоже очень

люблю старинку, вот, например, недавно я ездил туда, где родился Тадеуш Костюшко». Спытаў у нас, ці мы ведаем, хто гэта. Ён быў у Мераочышчыне. У мяне ў гэты момант звязвалася думка, што, можа, да яго мае сэнс звязацца наконт Кобрыні, і ў працяг размовы кажу:

— А вы ведаецце, што будзе пачаць храм-помнік Сувораву? (наўная...)

— Да, знаю і полностью поддерживаю (трошачкі памылілася). Суворов всегда считал Кобрин своей Родиной.

— Радзімай? — вырвалася ў нас.

— Да, и когда ему было плохо, всегда ехал именно в Кобрин.

Праехалі...

Маўчым, мы ж прыйшлі па іншым пытаныні.

Пэўна, каб даказаць нам, што ён знаўца ў гісторыі, пачаў дзяліцца ўражаньнямі:

— И ўшё в Миначовщине видел я огромны дворец знаменитых белорусских князей Бобровских, — як ён іх называў. Мы з Пашам не вытрымалі і ў адзін голас:

— Пуслоўскі!

— Да, и там ўшё аквариум в пол был вделан, сейчас же это не вернёшь, а жаль. А так культуру мы поддерживаем. Но Гродно — это немножко другое. Ведь нужно думать не только про здания, но и про людей. Им же жить и ездить где-то нужно. А в Гродно я был и видел Советскую площадь: так ведь хорошо сделали, удобно и для людей! А улички там какие — узкие, убогие, ни пройти ни проехать.

— А вы былі калі-небудзь у Вільні ці ў Кракаве?

— Ну, конечно, но ведь там совсем другая ситуация.

Спрабавалі нешта казаць пра праект, пра парушэнні, пра марнаваныне дзяржаўных сродкаў, але ўсё гэта не асабліва зацікавіла нашага суразмоўцу.

Нэрвы не вытрымлівалі. Паша прапрасіў зарэгістраваць наш звартот. Суразмоўца ўпэўніў нас у тым, што ўсё афіцыйна, ўсё будзе належным чынам зарэгістравана, разгледжана і праверана. И

даручыць ён гэту справу, хутчэй за ўсе, старшыні Гарадзенскага аблвыканкаму Саўчанку. И ўсё б было вельмі файна, каб не адна маленькая драбяза: правяраць акурат і трэба мясцовыя ўлады. Атрымліваеца, што Саўчанка будзе правяраць сам сябе.

Паразважаўшы, наш суразмоўца сказаў, што ў такім выпадку, можа, ён і даручыць гэту справу Міністэрству архітэктуры, бо ні Міністэрства культуры, ні, тым болей, Камітэт Дзяржкантролю ня маюць да гэтага ніякага дачыненія.

Падзякаўшы нам за актыўны ўдзел у жыцці краіны і разьвітася. А калі праводзіў нас, раптам узгадаў нешта знаёмае яму з гісторыі:

— А вы знаете, почему Берёза-Картузская так называется? Там Кутузов оставил свой картуз на берёзе, — а пра тое, што гэта проста легенда, і назва пайшла ад картузянскага кляштара, ён і слухаць не хацеў. — Нет, все такі Кутузов там на самом деле был.

Паводле верша-легенды там быў Суворав.

Так, расчараўаныя, спустошаныя і злосныя, мы вырашылі не губляць надзею і накіраваліся ў Дзяржкантроль. Павінныя ж хоць бы там звязацца ўвагу на нерациональнае выкарыстаньне дзяржаўных сродкаў.

Да нас спусціцца адказныя па працы з насельніцтвам. Таксама азнаёміўся з нашай праблемай і запытаўся: «Чего это вы пришли к нам?» Мы з Пашам давай тлумачыць ўсё спачатку: парушэнніе заканадаўства, марнаваныне дзяржаўных сродкаў...

— Так, так, всё понятно. Почему вы не обратились в областной госконтроль?

— Гэта вельмі важнае пытанынне, хацецца б, каб зь ім разабраліся на належным узроўні.

— Вы не доверяете областным структурам? Это очень странно...

— Скажыце, мы можам зарэгістраваць наш ліст?

Сваё — чужое

У БелНДІ горадабудаўніцтва адбылося аблікаваньне альтэрнатыўнага праекту рэканструкцыі гісторычнай часткі Горадні, прадстаўленага гісторыка-краязнаўчым таварыствам «Этна».

У БелНДІ горадабудаўніцтва адбылося аблікаваньне альтэрнатыўнага праекту рэканструкцыі гісторычнай часткі Горадні, прадстаўленага гісторыка-краязнаўчым таварыствам «Этна».

Мерапрыемства было прадстаўнічым — на ім прысутнічалі ўп'яўнаважаныя прадстаўнікі Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва, Міністэрства культуры, галоўныя архітэктары Горадні і Гарадзенскай вобласці, дырэктар інстытуту «Горадняграмадзянські праект», супрацоўнікі БелНДІ горадабудаўніцтва, якія рабілі Генэральны плян Горадні.

Са словаў куратора гарадзенскага альтэрнатыўнага праекту Андрэя Вашкевіча, іхны варыянт мае прыхільні-

каў сярод менскіх спэцыялістаў. Тыя адзначаюць, што прапанаваны маладымі гарадзенцамі праект у большай ступені адпавядае Генплани разьвіцця Горадні, запверджданому прэзыдэнтам у 2003 г., а таксама комплекснай схеме транспарту, зацверджданай у 2005-м.

У той самы час гарадзенская чыноўнікі ўпарты стаяць на сваім. Паводле афіцыйных плянуў, ужо ў траўні маюць распачацца працы ў раёне вуліцаў Траецкай і Падгорнай, а таксама рэканструкцыя Старога мосту. На думку аўтараў альтэрнатыўнага праекту, гэта толькі замацует транспартныя патокі ў цэнтры гораду і справакуе ад самага пачатку працу ў штодзённыя дарож-

ныя заторы. Якія, зрэшты, і цяпер ня рэдкасць. Сп. Вашкевіч зазначае, што патрэбы ў рэканструкцыі мосту няма ніякай. На сёньня нагружка на мост складае каля 3000 аўтоў ў гадзіну. Зь іх 80% рухаюцца праз цэнтар транзигам. Варта стварыць малое дарожнае кола, якое б дазволіла адвесыці з цэнтра асноўны паток транзигнага транспарту, і адразу стане відавочнай бессенс-соўнасць гэтай рэканструкцыі, упэўнены гісторык. На відавок парушэнне этап-

насыці рэканструкцыі цэнтру, якая была замацаваная ўказам А. Лукашэнкі ад 2003 г.

Ад жніўня мінулага году ў Горадні чакаюць выязную нараду Міністэрства культуры, на якую запрасілі і аўтараў неафіцыйнага праекту. Пытаньняў удзельнікі нарады маюць багата: што чакае Каложу, які будзе лёс старога кварталу ў раёне вуліцы Горкага, кім і ці будуць ладзіща археалагічныя даследаванні ў старым горадзе.

Сямён Печанко

Мілінкевіч зьвярнуўся ў ЮНЕСКО ў абарону Горадні

«Зыходзячы з прынятых Беларусью прававых абавязкаў у галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны як інтэгральнай часткі сумеснай ўсходнеславянскай спадчыны <...>, я зьвяртаюся да сусветнай грамадзкасці з просьбай тэрмінова зьвярнуць увагу на факты зынічнення гісторычнай архітэктурнай-археалагічнай тканіны Горадні», — гаворыцца ў лісце А.Мілінкевіча.

Зварот выкліканы бяздумнай перабудовай цэнтру Горадні, калі зынічненца старыя будынкі і навечынца традыцыйны ландшафт.

Як гарадзенцы ў Адміністрацыі прэзыдэнта горад баранілі

Працяг са старонкі 27.

— Конечно, отправьте его в этот ящик для корреспонденции, и мы всё зарегистрируем. А то, что вы говорите на белорусском, малайцы. Мы имеем право говорить на любом государственном языке. Але беларусскую мову я таксама выучив в школе с первага па восьмы кляс (які ты малайчынка!).

— Да, мы можем зарегистраваць наш ліст?

— Вы меня слышите? Я вам уже всё сказали.

— Скажыце, а якая ёсьць верагоднасць таго, што дзяржкантроль зоймецца гэтым пытаньнем?

— Если мы посчитаем этот вопрос очень важным, то этим делом будет заниматься облгосконтроль, возможно, мы поручим это либо председателю облис-

полкома, либо председателю горисполкома.

— И зноў ці Саўчанка, ці Антоненка будуць з сабой разъбірацца. Яны разъбяруцца. Зычым посыпехаў!

Вольга Чайчыц

Звароты ў Адміністрацыю прэзыдэнта ў Камітэт дзяржкантролю можна пабачыць тут: harodnja.com

АНДРЭЙ ПЛЯКЕВІЧ

ВАЛЯНЦІН ТАРАС

НА ПАЛЯХ ПРОЗЫ

***

Мой паэтычны час завершаны.
Імпэт эмарнеў, запал пагас.
Даўно ня гоніца за вершамі
Стары, сівенькі мой Пэгас.

Ды раптам узбрыйкне, як некалі,
І капытом дарогу б'е,
Забыўшыся, што мы прыехалі
Амаль на могілкі свае.

Нібы няходжаная, гонкая
Ляжыць наперадзе шаша...
На звон падковаў рыфмай звонкаю
Зноў адгукаецца душа.

НА СВАЕ 77-Я ЎГОДКІ

Асаблівай не адчуў тугі,
калі ўбачыў на сваім календары
дзіве сямёркі, нібы дзіве нагі,
што задраліся ад стомы дагары.

Ўдосыць нахадзіліся яны!
Курчылі ім скурку халады,
на пякельным прысаду вайны
Засталіся іхныя съяды.

На сумежжы, на разломе дзівюх эпох,
тупалі па вострых камяňах,
таму і задубельня ступні,
і на пятах мазалі, што камяні.

А яшчэ хадулькі тыя дзіве
нагадалі, як хадзіў на галаве,
піў, гулай і глупстваў нарабіў,
але па галавах не хадзіў!

Трохі сумна мне, што съечка дагарыць
і ў нябіт жыцьцё маё сплыве,
ды пакуль што мае ногі — дагары,
быццам зноў стаю на галаве!...

МАР'ЯНА ВЯСЕНИНА

25 САКАВІКА

Няхай крычаць, злуючыся, скептыкі,
Хай сто разоў скажуць нам: «Усё прайшло.
Усё рашылі за вас. Без гістэркі.
І сонца іншае зараз узышло».
Што слова іхныя нам, што змагаліся,
Што на змаганьне аддалі жыцьцё?
У нас у вачох Адраджэнне запалена,
У іх там пуста, там цемра пад шклом.
Яны пазырзекваюцца з нашай гжэнасці,
Яны пасмейваюцца над съятым,
Затое мы застанемся ў вечнасці,
Яны ж съидуць незаўажна, як дым.
У нас ёсьць дзень. Ён адзіны для нас усіх,
Для нас, хто верыць, што край наш Жыве.
Ён будзе быццам плянэты ўсіх ўзых,
Ён як ахвяра Багіні—Вясыне.
Я не дазволю сабе расчароўвацца,
На шчасце не падымецца рука,
На дзень Святы Беларускае Вольнасці,
На Даццаць Пятага Сакавіка.

Нашаніўская акцыя: першае падсумаванье

«Наша Ніва» абвесціла год 125-годзьдзя Янкі Купалы і Якуба Коласа. Годам паэзii. Штонумар газэта друкуе вершаваныя творы. Калі ісъляндцаў называюць нацыяй пісьменьнікаў, бо ў нацыї, узгадаванай на сагах, кожны чалавек лічыць за абавязак пакінуць пасля сябе твор, то і беларусаў упару называюць нацыяй паэтаў...

У папярэдніх нумарах надрукаваныя
вершы і падборкі (у парадку
публікацыі):

Міхал Анемпадыстаў. Схаванае
сэрца (ды іншыя вершы).

Андрусь Храпавіцкі. «Мы палім
масты і будуем новыя...» (ды іншыя
вершы).

Вадзім Болбас. Піліпаўка.

Mann Kurt. Сармацкія хайку.

Юрась Півуноў. Восень 100—
годзьдзя «Нашай Нівы».

Кася Кавалькова. «Абярніся,
хлопча...»

Андрэй Хадановіч. Аччот—2006.

Мікалай Намеснікаў. «Курорты
— гэта недзе там...»

Юзік Дзенісюк. Анжаліцы Борыс і
яе паплечнікам (ды іншыя вершы).

Анатоль Івашчанка. Ты.

Алесь Аркуш. «Зы пігулкай
цытрамону...» (ды іншыя вершы).

Алесь Макрацоў. «Нібыта
шэдэўр...»

Юрась Пацюпа. Красуні, шчодрай
на абяцанкі.

Віктар Жыбуль. Калядная містэрыйя.

Кастусь Севярынец. Беларусачы.

Сяржук Сыс. Падарожжа ў зіму
(ды іншыя вершы).

Пераклады Андрэя Хадановіча зъ
літоўскай паэзii.

Мікалай Петрушэнка. «Бліз

гасцінца ў вёсцы Ляўкова...»

Уладзімер Лобач. «Крокі зъмераў,
прышоў на ростані...»

Генадзь Бураўкін. Кампрамісы.

Мая Львовіч. Беларуская Воля.

Кірыл Хілько. «Зойдзеш стомлена
ў дом...»

Святамір Алесніц. Дрыгва.

Мікола Яўмененка. «П'яніца
праспіцца...»

Iгар Весялушка. Бацькава
кальханка.

Рыхтуюца да друку:

Віталь Рыжкоў. Роспач на продаж.

Арцюх Германовіч. Вясна.

Чэслай Мілаш у перакладах

Андрэя Хадановіча.

Андрусь Храпавіцкі. Моцныя
духам.

Сяржук Сыс. «Дзяўчына, якая так
шчыра з табою гуляе...»

Чакаем новых твораў.

20 КРАСАВІКА 19.00
МАЛАЯ ЗАЛЯ К/З МЕНСК

22 КРАСАВІКА
14.00 - 22.00 КЛЮБ СТЭП

ДУДАРСКІ ФЭСТЫВАЛЬ дуды

ФЭСТ

БЕЛАРУСКІЯ, ПОЛЬСКІЯ, ЛІТОЎСКІЯ, ЛАТЫСКІЯ,
ШАТЛЯНДЗКІЯ, ГАЛІСІЙСКІЯ і НЯМЕЦКІЯ дуды

“Стары Ольса”, “Келіх кола”, “Тэстамэнт”, “Капэля Алеся Лася”,
“Літвінтроль”, “Кудзьмень”, “Ліцьвінскі хмель” (Беларусь),
“Дудзяжы Велькопольскі” (Польшча), “Мозаік” (Польшча),
“Выдрага” (Літва) і шмат інш.

т.: 649-08-88, 766-24-25

ПОЛЬСКІ ІНСТИТУТ У МЕНСКУ

ВЫСТАВЫ

Швэдзкая графіка

Аддзяленыне Пасольства Швэцыі ў Менску пры падтрымцы Швэдзкага Інстытуту праводзяць з 19 красавіка да 25 траўня ў Мастацкай галерэі Полацкага гісторыка-культурнага музэя-запаведніку (Полацак, вул. Маркса, 2а) выставу швэдзкай графікі «Праз традыцыю ў будучыню». Сярод удзельнікаў — мастакі, якія маюць міжнароднае імя.

Роднае

18 красавіка а 17-й у Палацы мастацтваў пройдзе прэзэнтацыя выставы **Пятра Сьвентахоўскага** «Роднае», на якой адбудзеца сустрэча яго вучняў, сяброў, усіх, каму цікавая яго спадчына. Большасць твораў будзе ўзята з калекцыяў Нацыянальнага мастацкага музею, Музэю сучаснага выяўленчага мастацтва і фондаў Саюзу мастакоў.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Тыпу крутыя мянты

Тыпу крутыя мянты (Hot Fuzz)

Вялікабрытанія, 2007, каляровы, 121 хв.

Рэжысэр: Эдгар Райт

Ролі выконваюць: Сайман Пэг, Нік Фрост, Біл Бэйлі, Цім Барлаў, Дэйвід Брэдлі, Джым Бродбэнт, Стыў Куган, Пэдзі Консыдайн

Жанр: Дэтэктыўная камэдый

Адзнака: 7,5 (з 10)

Нікалас Энджэл — ударнік паліцэйскае працы. Выдатнік, спартовец, змагар і працаголік. Узорныя паводзіны Энджэла так дапякаюць ягоным калегам, што героя сплаўляюць у правінцыянае мястечка, дзе німа нікіх злачынстваў. Але ў гарадку адбываеца нешта дэзўнае й страшнае. Хаця месцы іхорам сцьвярджаюць, што ніяма прычынаў для клопату, Энджэл бярэца за съледстві...

Пасля дасыцінай пароды «Зомбі па імені Шон» (фільм у сеціве ўвайшоў у дзесятку

найлепшых) рэжысэр Эдгар Райт вырашыў узяцца за дэтэктывы. Кампанію яму складае незабытая парачка Сайман Пэг і Нік Фрост.

Што тычыцца дэтэктыўнага жанру, то таго густоўнага зьдзеку экрану ня бачыў даўно. Брытанскі гумар — з сур'ёзнымі тварамі, непахіснай правільнасцю (у ідыёцкіх умовах) і інтэлектуальнай гульней прымушае рагатаць.

Дасыціннае пародыя і культавы паліцэйскі фільм адначасова.

На пачатку тыдня сэансы ў кінатэатрах «Кастрычнік», «Масква», «Аўрора», напрыканцы — «Мір» і «Берасьце».

Мост у Тэрабітую

Мост у Тэрабітую (Bridge to Terabithia)

ЗША, 2007, каляровы, 95 хв.

Рэжысэр: Габар Чупа

Ролі выконваюць: Джош Гатчэрсан, Ганна-Сафія Роб, Зуі Дэшанэль, Робэрт Патрык, Бэйлі Мэдышан

Жанр: Драма з элемэнтамі фэнтэзі для

сямейнага прагляду паводле аднайменнай аповесці Кэтрын Патэрсан

Адзнака: 7 (з 10)

Джэс марыў стаць найлепшым бегуном у клясе, але яго аблігія новая вучаніца — Лэсль (таленавіта-дзёрзкая Ганна-Сафія Роб). Дзеци пасябравалі: Джэс малюе чароўны сьвет, а Лэсль прыдумала дзівосную краіну — Тэрабітую, у якую яны ўцякаюць ад кры́даў і бедаў. У дзеічных фантазіях вавёркі становіцца злыミ жаўнерамі, дрэвы пе-раўтвараюцца ў троліяў, а матылі вядуць у бой паветраную армію.

Бацька патрабуе ад Джэса «спусціцца на зямлю», але реальнасць сама нанясе хлопчыку страшны ўдар...

Стужка для сямейнага прагляду толькі здаецца фэнтэзі. Плячучая трагедыя прымусіць плакальці і вучыцца самаму важнаму: любові й спачуванню. Гэтая мудрая любоў і ёсьць цудам.

У нядзелью 15 красавіка фільм дэманстру-еца ў кінатэатры «Перамога» а 17.00.

Андрэй Расінскі

ЛЕКЦЫЯ

Айцец Барок расскажа пра Зымбабвэ

18 красавіка, у сераду, а 18-й на ўпраўле **БНФ** (вул. Варвашэні, 8) адбудзеца з айцем Юр’ем Барком, хрысьціянскім місіянэрам у Афрыцы. Айцец Юры пра-чытае лекцыю «Зымбабвэ і Мугабэ = Беларусь і Лукашэнка: ба-рацьба з дыктатурай — афры-канскі досьвед».

ІМПРЭЗА

Дэльве вечарыны ў адзін дзень

20 красавіка (пт) а 14-й у будынку філялягічнага факультetu **БДУ** (вул. Маркса, 31) у жы-дыторы 113 пройдзе прэзэнтацыя кніжнай сэрыі польскай клясыкі па-беларуску. Будуць прадстаўленыя зборы твораў Чэслава Мілаша, Зыбігнева Гербэрта, Рафала Вяячака, Паўла Гюле, Бруна Шульца. Выступяць перакладчыкі: Андрэй Хадановіч, Марыя Мартысевіч.

З філфакаўскай вечарыны аматары могуць проста перайсці ў **Пушкінскую бібліятэку** (вул. Гікалы, 4), дзе у 18.00 пачнеца прэзэнтацыя дэльвюмоўнай антагалёї маладой беларускай пазіцыі «Пуп неба». Будуць аўтары — Андрэй Адамовіч, Верна Бурлак, Віктар Жыбуль, Анатоль Івашчанка, Глеб Лабадзенка, польскі перакладчык Адам Паморскі і ўкладальнік Андрэй Хадановіч.

Уваход на адбедзьве вечарыны вольны.

Гэта хто яшчэ такі?
Правільна - будаўнікі!

Раз, два, тры, чатыры, пяць -
Пачынаем будаваць.

Калі добра папрацуем,
То вялікі дом збудуем!

пра-бел / пра-съвет

Эсэістыка • Крытыка • Рэфлексіі

Наш чалавек	5
Уладзімір Някляеў. Час пасадак	18
Мэта ды мэтады	19
Сяргей Богдан. Наш інтарэс у Эўрасаюзе	20
Аляксандар Фядута. Москву забыліся згадаць	22
Аляксей Бацюкоў. Справа няўдзячная, ды патрэбная	26
Як гарадзенцы ў Адміністрацыі презыдэнта горад баранілі	27

18
красавіка

новая супольнасць праграма!

GUDA+

Зыміцер Вайщошкевіч & WZ-Orkiestra

19:00

Дзяржынскага Club

г. Дзяржынск, вул. Чыжовская, 30

Лінія:

6.401.722

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182

2.033.182